

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / sairaanhoitaja

Kirsi-Marja Janger

OHJAAJIEN ARVIOINTIVALMIUDET HOITOTYÖN OPISKELIJOIDEN
OHJATUSSA HARJOITTELUSSA – KIRJALLISUUSKATSAUS

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

JANGER, KIRSI-MARJA

Ohjaajien arviointivalmiudet hoitotyön opiskelijoiden ohjatussa harjoittelussa - kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö

43 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori, KM Anneli Airola

Toukokuu 2012

Avainsanat

arviointi, ohjattu harjoittelu, ohjaajakoulutus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, millaiset ovat ohjaajien valmiudet arvioida hoitotyön opiskelijaa käytännön harjoittelujaksolla ja mikä merkitys ohjaajakoulutuksella on arviointiosaamiselle. Tavoitteena on, että saatua tietoa voidaan hyödyntää ohjaajakoulutuksen ja sairaanhoitajaohjaajien opiskelija-arvioinnin kehittämiseen.

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Aineisto kerättiin Linda- ja Medici-tietokannoista. Lopullisen aineiston muodostivat neljä pro gradu -tutkimusta ja yksi väitöstutkimus. Tutkimukset analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä.

Tutkimustulosten mukaan ohjaajat arvioivat opiskelija-arviointitaitonsa keskimäärin hyväksi, mutta kokevat arviointitaitonsa silti ajoittain puutteelliseksi ja osallistuminen ohjaajakoulutuksiin ei ole vielä systemaattista täydennyskoulutusta. Tulosten mukaan ohjaajakoulutusta tarvitaan lisää pedagogisista tiedoista ja taidoista, opiskelijoiden oppimisen tukemiseen, opetussisältöjen perehtymiseen ja arvioinnin tekemiseen.

Tutkimusten mukaan ohjaajakoulutuksesta oli eniten hyötyä hyvän ohjaussuhteen muodostamisessa opiskelijan kanssa. Lisäksi koulutuksessa saatu tieto opetuksen sisällöstä, opiskelijan henkilökohtaisista tavoitteista ja opiskelija-arvioinnista on auttanut ohjaajien mukaan ohjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kaikissa tutkimuksissa ohjaajakoulutuksen käyneet ohjaajat kokivat arviointitaitonsa keskimäärin paremmiksi kuin kouluttautumattomat ohjaajat. Tulosten mukaan ohjaajakoulutus vastaa ohjaajien tarpeita arviointitaitojen kehittymisen suhteen. Koulutuksen koettiin auttavan rakentavan palautteen antamisessa. Arviointikriteeristön käyttö ja ymmärrettävyys lisääntyivät ohjaajakoulutuksen jälkeen.

Opiskelija-arviointi on tutkimusalueena laaja, joten kehitysmahdollisuuksia on paljon. Hoitotyön opiskelijoiden osaamisen arvioinnin tutkimusta voisi jatkotutkimusaiheena syventää tutkimalla tietyn harjoittelujakson opiskelijoiden tekemää itsearviointia ja ohjaajien tekemää arviointia ja arviointikriteerien käyttöä ja tarkastella tulosten yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Myös avoterveydenhuollossa tehdystä opiskelija-arvioinnista tehty tutkimus olisi mielenkiintoinen vertailukohde tälle työlle, jossa tutkimuskohteena ovat olleet sairaalaorganisaatioissa tehdyt opiskelija-arvioinnit.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

JANGER, KIRSI-MARJA

Evaluation Capabilities of Supervisors in the Guided Practice of Nursing Students – A Literary Survey

Bachelor's Thesis

43 pages

Supervisor

Anneli Airola, Senior lecturer, MSc

May 2012

Keywords

evaluation, guided practice, supervisor education

The purpose of this Bachelor's thesis was to describe the capabilities of supervisors evaluating nursing students during clinical experience and to find out about the importance of supervisor education to the evaluation competence. The aim was to use the information acquired in developing supervisor education and the evaluation of students by nurse supervisors. The graduate thesis was implemented as a literary survey. The material was collected from the databases of Linda and Medic. The final material comprised four graduate theses (pro gradu) and one dissertation. The theses were analyzed by inductive content analysis.

The findings showed that the supervisors, on an average, considered their student evaluation competence as good, but, nevertheless, sometimes found their evaluation skills inadequate. Moreover, they felt that participation in supervisor evaluation sessions was not systematic continuing education yet. According to the findings, more supervisor education is needed in pedagogical knowledge and skills as well as for supporting students' learning, for familiarization with teaching contents and for providing evaluation. The studies indicated that supervisor education benefited most in forming a good guidance relationship with a student. In addition, the knowledge received of the training contents, of the students' personal goals and of student evaluation has, according to the supervisors, helped to plan and implement the guidance. In all the studies the supervisors completing the supervisor education considered their evaluation competence, on an average, to be better than did those without such education.

According to the findings, the education of the supervisors met their needs as to the development of their evaluation skills. The education was felt to assist in giving constructive feedback. The use and intelligibility of the evaluation criteria increased after that training.

Student evaluation is a broad domain of research and can thus be developed in several ways. In the future research on nursing students' competences could be deepened by examining their self-evaluation during the practice and by the evaluation carried out by the supervisors and the use of assessment criteria. After this, both the similarities and differences of the results could be discussed. Student evaluation by non-institutional health care would provide an interesting target of comparison to this study with student evaluation sessions in a hospital organisation as the research object.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	ARVIOINTI OHJATUSSA HARJOITTELUSSA	8
	2.1 Arvioinnin lähtökohdat	9
	2.2 Harjoittelun arviointityövälineet	11
	2.3 Ohjaajien ohjausvalmiudet	13
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
4	KIRJALLISUUSKATSAUS	15
	4.1 Tutkimussuunnitelma	16
	4.2 Alkuperäisaineiston hakuprosessi	16
	4.3 Aineiston valinta ja laadun arviointi	18
	4.4 Alkuperäistutkimusten sisällön analyysi	23
	4.5 Sisällönanalyysin toteutus	24
5	TULOKSET	27
	5.1 Ohjaajan arviointivalmiuksiin vaikuttavat tekijät	27
	5.1.1 Koulutuksen riittävyys ja päivitys	27
	5.1.2 Ohjaukseen käytetty ohjausaika	28
	5.1.3 Ohjaajan saama tuki	29
	5.1.4 Arviointikriteeristön käyttö ja ymmärrettävyys	30
	5.1.5 Ohjaajan antama palaute	31
	5.2 Ohjaajakoulutuksen merkitys ohjaajan arviointiosaamiselle	32
	5.2.1 Koulutuksen riittävyys ja päivitys	32
	5.2.2 Ohjausaika	32
	5.2.3 Tuen saanti	32
	5.2.4 Arviointikriteeristön käyttö ja ymmärrettävyys	33
	5.2.5 Palautteen anto	33

6 POHDINTA	34
6.1 Tutkimustulosten tarkastelua	34
6.2 Kirjallisuuskatsauksen eettisyys ja luotettavuus	36
6.3 Johtopäätökset ja hyödynnettävyys	37
6.4 Jatkotutkimusehdotukset	39
LÄHTEET	40

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Tammikuussa 2010 käynnistettiin Kymenlaakson ammattikorkeakoulun ja Kotkan kaupungin terveydenhuollon, Karhulan sairaalan osasto kuuden kanssa kehittämishanke. Hankkeen tavoitteena on lisätä ja syventää ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyötä. Työelämäläheisyys näyttäytyy opiskelijan näkökulmasta ohjatun harjoittelun, opinnäyteyden ja erilaisten integroitujen opintojen ja projektien näkökulmasta. (Airola 2011, 26–29.) Tämä opinnäyteyde liittyy tähän hankkeeseen.

Ammattitaitoa edistävä ohjattu harjoittelu muodostaa tärkeän osan sairaanhoitajaopiskelijoiden opintoja. Ohjatussa harjoittelussa ohjaajina toimivilla sairaanhoitajilla on suuri merkitys sairaanhoitajaopiskelijoiden ammattiin oppimisessa ja koulutuksessa. On tärkeää, että he pystyvät ohjaamaan tulevia hoitoalan ammattilaisia asiantuntevasti ja innostavasti ja ovat motivoituneita opiskelijaohjaukseen.

Opetusministeriö vahvisti vuonna 2006 ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat, jonka mukaan sairaanhoitajakoulutuksen harjoittelun osuus on 75 opintopistettä (n. 36 % koko koulutuksesta). Sairaanhoitajakoulutusta säätelevissä EY:n erityisdirektiiveissä määritellään, että koulutukseen kuuluvan harjoittelun on tapahduttava alan ammattihenkilöiden ohjauksessa. Opiskelijoiden ohjaajana voi toimia ammattitaitoinen sairaanhoitaja, joka on pätevä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan. Ammattikorkeakoulut suunnittelevat opetussuunnitelmansa itse, jolloin harjoittelua koskevat ratkaisut toteutetaan ammattikorkeakoulukohtaisesti. Harjoittelu tulee kuitenkin toteuttaa pääasiassa aidoissa työelämän ympäristössä. (Kajander 2007, 8–9; Kukkola 2008, 3.)

Terveydenhuollon yksikköä, jossa opiskelijoiden oppiminen ja harjoittelu tapahtuu, sanotaan oppimisympäristöksi. Siihen kuuluvat kaikki ne tekijät, jotka välittömästi tai välillisesti vaikuttavat opiskelija oppimiseen. Harjoittelun oppimisympäristö koostuu koko työyhteisöstä, ilmapiiristä, asenteista, ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, fyysisistä toimitiloista, muista opiskelijoista, opettajista sekä osaston johtamistavasta, arvoista ja kulttuurista, opintojakson sisällöstä ja opetusmenetelmistä. Merkittävin tekijä opiskelijan oppimisen kannalta on oma ohjaaja. (Kukkola 2008, 4–5; Koponen 2009, 24; Mella 2010, 9.)

Käytännön harjoittelun ohjaamiseen osallistuvat opettaja ja työpaikan ohjaaja. Opiskelijan ohjaus on jatkuvaa oppimisen suunnittelua ja arviointia. Työpaikan ohjaajalla tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilöä, joka työskentelee yksikössä, jossa ohjataan opiskelijoita. Ohjaajalla on merkittävä rooli hoitotyön opiskelijan oppimisen edistäjänä ja tukijana käytännön harjoittelujakson aikana. Ohjaajan on oltava tietoinen omasta toiminnastaan koko ajan, koska hän on ammatillinen malli opiskelijalle. Ohjaajan tehtäviin kuuluvat opiskelijan oppimisen tukeminen, oppimisympäristöön perehdyttäminen, asiantuntemuksen jakaminen, vastuun kantaminen opiskelijan harjoittelusta, teorian yhdistäminen käytäntöön ja arviointi. (Elomaa, Lakanmaa, Paltta, Saarikoski & Sulosaari 2008, 54; Siira 2008, 9–10; Övermark 2008, 5.)

Harjoittelun arviointi on oleellinen osa ohjaajan työtä opiskelijan harjoittelujaksosta. Opiskelija-arviointia tehdään harjoittelun alussa, väliarviointina ja harjoittelun lopussa. Arvioinnin antaminen on vaativa tehtävä, johon vaikuttavat ohjaajan henkilökohtaiset taidot, tiedot ja asenteet. Ohjaajalle opiskelijan ohjaaminen on ammatillisen kehittymisen ja kasvun haaste. Turvallisessa oppimisympäristössä ja hyvässä opiskelija-ohjaaja vuorovaikutussuhteessa annettu arviointi ja palaute ovat onnistuneen harjoittelun perusedellytyksiä.

Harjoittelua on tutkittu runsaasti sekä Suomessa että ulkomailla. Aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Sankari 2002; Konttila 2006; Kukkola 2008; Luojus 2011) on selkeästi tullut ilmi harjoittelun arvioinnin haasteellisuus. Kiinnostuksen kohteena ovat olleet lähinnä ohjaajien ja opiskelijoiden kokemukset sekä toimintaympäristön kuvaaminen. Harjoittelun arvioinnin tutkiminen on tärkeää, jotta harjoittelussa tapahtuvaa ammattitaidon oppimista ja oppimisen arviointia voitaisiin kehittää, kehittäen samalla työyhteisöjä ja työelämää.

Laadukkaasti tehty opiskelija-arviointi on arvokas työkalu opiskelijalle, kun hän lähtee seuraavaan käytännön harjoittelujaksolle. Arviointi ohjaa, neuvoa ja opastaa ja rohkaisee opiskelijaa omassa kehittämisessään sairaanhoitajan työhön. Ammattiin kasvaminen ja kehittyminen on prosessi, jossa yksilö rakentaa ammatillista tietämystään ja kykyään toimia sairaanhoitajana. Tämä on osa ihmiseksi kehittymisen prosessia, jossa yksilö reflektoi omaa toimintaansa suhteessa muihin toimijoihin. Ammattiin kasvaminen ja kehittyminen on yksilöllisenä prosessina sidottu aikaan ja tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, hoitotyön kulttuurissa tietynä aikana. Käytännön työelämässä ta-

pahtuvassa harjoittelussa hankittujen kokemusten reflektion kautta opiskelija voi ymmärtää omaa toimintaansa todellisessa toimintaympäristössä ja suhteuttaa oman toimintansa muiden toimintaan ja työkokonaisuuteen. (Ora-Hyytiäinen 2004, 22)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, mitkä tekijät vaikuttavat ohjaajan arviointivalmiuksiin hoitotyön opiskelijan harjoittelujaksolla ja mikä merkitys ohjaajakoulutuksella on arviointiosaamiselle. Tavoitteena on, että saatua tietoa voidaan hyödyntää ohjaajakoulutuksen ja sairaanhoitajaohjaajien opiskelija-arvioinnin kehittämiseen harjoittelussa.

Aihe on ajankohtainen ja tutkimusaiheena mielekäs, koska pystyn myös itse hyödyntämään sairaanhoitajana saatua tietoa riippumatta tulevasta työpaikasta. Tämä on osaltaan antanut minulle aihetta tutkia harjoittelun arviointia lähemmin. Opinnäytetyötä tarkastellaan kirjallisuuskatsauksen avulla saadun aineiston kautta. Tavoitteena on tuoda esille arvioinnin tärkeys opiskelijan oppimisen ja ammatillisen kasvun välineenä harjoittelussa, arvioinnin vastavuoroisuus, arviointikriteerien käyttö ja ymmärtäminen arvioinnissa ohjaajien näkökulmasta.

2 ARVIOINTI OHJATUSSA HARJOITTELUSSA

Sairaanhoitajaopiskelijoiden työyksiköissä tapahtuvaa harjoittelua kuvaavaa käsitettä ei ole määritelty yksiselitteisesti. 1990-luvulla on käytetty käsitteitä käytännöllinen harjoittelu, käytännön ja kliininen opiskelu- ja opetus eri tavoin. Opetussuunnitelmiin on 2000-luvulla vakiintunut *ohjattu harjoittelu* käsite (Kajander 2008, 12). Tässä opinnäytetyössä käytetään jatkossa ohjatusta harjoittelusta sanaa harjoittelu.

Sairaanhoitajaopiskelijan harjoittelun yhtenä onnistumisen edellytyksenä on hoitotyön hyvä ja asiantunteva ohjaus ja siihen kuuluva arviointi (Konttila 2006, 11; Luojus 2011, 21). Harjoittelu on osa opetussuunnitelmaa, ja se on jäsenneilty teoriaopintoihin kuuluvaksi opintojaksoiksi, joilla on tavoitteet, toteutus suunnitelmat ja arviointikriteerit. Oppimisen arvioinnin edellytykset ovat siis oppimistavoitteiden asettaminen ja niiden saavuttaminen. Arviointi edellyttää ohjaajalta aikaa ja paneutumista opiskelijan tavoitteisiin ja oppimismahdollisuuksiin. Harjoittelun arviointimenetelminä käytetään

usein opiskelijan itsearviointia ja keskustelua opiskelijan kanssa sekä ohjaavien hoitajien kirjallista ja suullista arviointia. (Elomaa ym. 2008, 9, 55–56.)

Arvioinnilla saatavan palautteen avulla sairaanhoitajaopiskelija voi harjoittelussa huomata ammattitaitonsa kehittymisen. Tiedon soveltaminen on tärkeää, eikä riitä, että opiskelijan harjoittelun arviointi perustuu pelkästään kliinisten taitojen arviointiin. Ihmistä lähellä oleminen edellyttää hoitotyön työntekijöiltä monialaista osaamista. Terveysalan opiskelijan oppimisen arvioinnin kohteena on asiantuntijuuteen kehittyminen ja sen vaatimat edellytykset. Osaamisen arviointi tapahtuu harjoittelussa lähellä todellista tilannetta eli siellä, missä osaamista tarvitaan ja käytetään. (Elomaa ym. 2008, 52; Leppäharju 2010, 5.)

Harjoittelun tavoitteet muodostuvat opetussuunnitelman opintojakson tavoitteista, opiskelijan henkilökohtaisista oppimistavoitteista ja harjoittelupaikan tuomista oppimismahdollisuuksista. Ohjaaja on vastuussa siitä, että opiskelija oppii tavoitteiden mukaisesti. Opiskelijan on laadittava henkilökohtaiset tavoitteet opetussuunnitelman kyseisen opintojakson tavoitteiden mukaisesti, jotta oppiminen tapahtuu tehokkaasti ja varmistetaan ammattitaidon kasvu. Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää hoitotyön opiskelijat ammattitaitonsa kannalta keskeisiin työtehtäviin ja yhdistää teoreettinen tietoperusta sekä käytännön työ. (Kukkola 2008, 12–13; Siira 2008, 8.)

2.1 Arvioinnin lähtökohdat

Arviointi on arvon määrittämistä, arvon esiin nostamista (engl. evaluation), tai tavoitteisiin vertaamista, suorituksen "mittaamista" (engl. assessment, esim. quality assessment). Arviointi voidaan ymmärtää myös prosessina, jonka tavoitteena on kehittämistarpeiden ja -ehdotusten esiin nostaminen. (Laatukäsitteistö.)

Arvioinnilla tarkoitetaan oppimisen tulosten arvon määrittämistä. Määrittelemine tapahtuu tavallisesti vertaamalla tuloksia asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi on arvon antamista, joten se on arvosidonnaista. Koska arviointi on arvosidonnaista, tulee arviointia tekevän tunnistaa omat arvostuksensa. Arvostukset määrittävät arvioijan tapaa tehdä arviointia. Arviointia tekevä voi kuvata arvioinnin kohteen hyvyyttä tai huonoutta. Arvioinnin tarkoituksena on johtaa johonkin parempaa ja arvioinnilla halutaan saa-

da luotettavaa tietoa jotakin käytännöllistä tarkoitusta varten. Arvioinnin perustehtävä on toiminnan ohjaaminen ja kehittäminen. Arvioinnissa toimintaa ja tuloksia verrataan asetettuihin tavoitteisiin. (Kalpio 2000, 2–21; Karjalainen & Huusko 2004, 6; Atjonen 2007, 19; Mella 2010, 17; Luojus 2011, 25–35.)

Arviointi on aina mukana tarkasteltaessa ohjaamista, opettamista ja oppimista. Atjosen (2007) mukaan arviointia ei saisi tarkastella muusta pedagogisesta toiminnasta irrallisena, vaan se tulee liittää aidosti osaksi oppimista. Lisäksi arvioinnin pitäisi helpottaa oppimista, avata silmät uudelle oppimiselle ja edesauttaa virhekäsityksistä luopumista. (Atjonen 2007, 20.)

Arviointipäätös on eettinen päätös ja siinä auttaa arvoeettisten ohjeiden noudattaminen: arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja perustua ymmärrettäviin menetelmiin, arvioijalla tulee olla arviointiosaamista, jota hänen tulee myös kehittää, arvioijan tulee olla rehellinen, lahjomaton ja perustella arvionsa, arvioijan tulee kunnioittaa ihmisyyttä ja ihmisarvoa ja arvioijan tulee pohtia arvioinnin piileviä vaikutuksia ja sivuvaikutuksia. (Karjalainen & Huusko 2004, 6–7.)

Opiskelijan taitojen ja ammatillisen pätevyyden kehittymisen edellytys on jatkuvan palautteen ja arvioinnin saaminen ohjatussa harjoittelussa. Heinosen (2004, 38) mukaan ohjaajan on annettava harjoittelusta kirjallinen palaute ja ohjaajan, opiskelijan ja opettajan tulisi aina osallistua loppuarviointiin. Ohjaava arviointi tukee opiskelijan motivaatioita, vahvistaa minäkuvaa ja tukee ammatillista kasvua. (Kukkola 2005, 25.)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tulee kohdistua koko oppimisprosessiin, ei vain lopputulokseen loppuarvioinnissa. Oppimisen arvioinnin tulee kohdistua opiskelijan toiminnan ja taitojen arvioinnin lisäksi opiskelijan kriittisen ajattelun kehittymiseen. Arvioinnin tulee olla kokonaisvaltaista. Arviointi perustuu opiskelijan harjoittelujaksolle laatimiin oppimistavoitteisiin, jotka opiskelija on laatinut opetussuunnitelman ja oman henkilökohtaisen kiinnostuksensa perusteella. (Övermark 2008, 11–12; Luojus 2011, 35–36.)

Konstruktiivinen oppimiskäsitys korostaa oppijan oman aktiivisuuden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisprosessissa ja uuden oppiminen tapahtuu opiskelijan aikaisemmalle tietopohjalle. Tämän oppimiskäsityksen mukaan arviointi on

olennainen osa oppimisprosessia. Oppimisprosessiin liittyy kiinteästi myös ohjaajan ohjausta hoitotyön toimintaan ja opiskelijan tukemista. (Mella 2010, 7, 10, 17.)

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijalle, ohjaajalle ja opettajalle. Arvioinnin avulla selviää, mitä opiskelijan pitäisi vielä oppia, mikä on hänelle vaikeinta, missä hän on lahjakkain ja mitä hän osaa. Opiskelijan ammatillisuuden kasvu tapahtuu vähitellen kehittymisen ja saadun palautteen, arvioinnin myötä. Arvioinnilla on siksi tässä suhteessa tärkeä merkitys. (Siira 2008, 16.)

Ohjaajan antama palaute ja arviointi ovat erityisen arvokasta opiskelijoiden oppimiselle ja lisää heidän motivaatiotaan ja itseluottamustaan. Ohjaajan tehtävä on arvioida opiskelijan oppimista, joten hyvän ohjaajan ominaisuuksiin kuuluu taito antaa sekä positiivista että negatiivista ja rakentavaa palautetta. Oppimisen kannalta on merkityksellistä, että arviointi on tukevaa, kannustavaa ja jatkuvaa. Ohjaajan antamalla arvioinnilla on tärkeä merkitys opiskelijan ammatillisen itsetunnon ja minäkuvan muodostumisen kannalta. (Kukkola 2005, 25; Luojus 2011, 36.)

Mellan (2010) mukaan arvioinnin tarkoituksena on tukea opiskelijaa jäsentämään osaamisensa ja toimintansa kokonaisuutta, auttaa opiskelijaa suuntaamaan tavoitteitaan ja motivoida opiskelijaa itsensä kehittämiseen. Ohjaaja ja opiskelija ovat yhdessä vastuussa siitä, että oppiminen on tavoitteiden mukaista ja oppimistilanteita on riittävästi. (Mella 2010, 13.)

2.2 Harjoittelun arviointityövälineet

Arviointikriteerien avulla määritellään ne ehdot, joilla koulutuksen laadulliset ominaisuudet tai määrälliset tunnusluvut erotellaan toisistaan. Arviointikriteerin rinnalla käytetään myös käsitettä arviointiperuste. Arviointikohde on arvioitava toiminta. (Laatukäsitteistö.) Suomisanakirjan mukaan kriteeri on arvosteluperuste, indikaattori, osoitin ja ilmaisin. (Suomisanakirja.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut harjoittelupaikkoina toimiville yksiköille suositukset ja määritellyt laatukriteerit. Harjoittelupaikan on laatukriteerien mukaan tarjottava opiskelijoille riittävät oppimismahdollisuudet terveydenhuollon eettisiä periaat-

teita ja näyttöön perustuvaa toimintaa noudattaen. Opiskelijalla on harjoittelupaikassa nimetty ohjaaja, joka arvioi opiskelijan osaamista. (Mella 2010, 6–7.)

Tehtäessä johtopäätöksiä toiminnan onnistumisesta, epäonnistumisesta tai kehittämiskohteista, niin arviointikriteerit toimivat arvioinnin perusteena. Arviointikriteerit ja arvioinnin kohteet johdetaan opetussuunnitelman ja tutkinnon perustetuissa esitetystä tavoitteista. Arviointikriteeristön ja arviointimittarin laatiminen harjoitteluun helpottaa opiskelijan itsearviointia, tavoitteellisuutta, suunnitelmallisuutta ja ohjattavuutta ja lisää arvioinnin objektiivisuutta. (Koponen 2009, 23; Mella 2010, 17).

Arviointikriteeristön ja mittarin on perustuttava teoriaan, käytännön kokemukseen ja tutkittuun tietoon. Arviointikriteeristön laatimien edellyttää terveystieteen ja opetuksen ydinalueiden tunnistamista. Ohjaajan ja opiskelijan on tunnettava käytettävät arviointimenetelmät ja -kriteerit ennen harjoittelujaksoa. Ohjaajan ja opiskelijan tuntiessa arviointimenetelmän ja -kriteerit he ohjaavat toimintaansa niiden mukaan. Arviointikriteerit tukevat opiskelijaa, ohjaajaa ja opettajaa sekä takaavat arvioinnin oikeudenmukaisuuden. Kun opiskelija tuntee arviointikriteerit ja menetelmän, hänen on helpompi ohjata omaa toimintaansa niiden mukaan. Opiskelijan itsearviointi on keskeisiä tekijöitä opiskelijan kehittämisessä ja ohjaajan tehtävä on ohjata opiskelijaa oman toimintansa pohdintaa. (Elomaa ym. 2008, 57; Övermark 2008, 11.)

Opiskelijan oppimisprosessi harjoittelussa alkaa siitä, kun ohjaaja ja opiskelijat käyvät läpi opiskelijan harjoittelujakson tavoitteet ja arviointikriteerit. Näin saadaan tietoa siitä, mitä opiskelija on oppinut tähän mennessä. Harjoittelun edetessä opiskelija saa väliarviointeja ohjaajaltaan ja samalla palautetta edistymisestään ja voi siten suunnata oppimistaan tarpeita vastaaviksi. (Mella 2010, 18; Luojus 2011, 32.)

Loppuarvioinnissa opiskelija arvioi itse omaa osaamistaan opettajan ja ohjaajan lisäksi. Heinosen (2004, 36) sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle laatiman suosituksen mukaan harjoittelun arviointiin tulisi aina osallistua opiskelija, ohjaaja ja opettaja. Mellan (2010, 18) ja Luojuksen (2011, 32) mukaan loppuarvioinnin tarkoituksena on tukea opiskelijaa jäsentämään omaa osaamistaan ja toimintansa kokonaisuus.

2.3 Ohjaajien ohjausvalmiudet

Ohjaajan opiskelijaohjaustaitoihin kuuluu se ohjaajan toiminta, joka edistää opiskelijan ammatillista kasvua ja oppimista. Kukkola (2008, 7) luokittelee opiskelijaohjaustaidot kuuteen alueeseen: 1) ammattitaito, 2) ohjaussuhteen luominen, 3) ohjauksen suunnittelu, 4) ohjauksen toteutuminen, 5) teorian yhdistäminen käytäntöön ja 6) arviointi. Koska ohjaus on tavoitteellista toimintaa, jonka tuloksena opiskelija kehittyy ammatillisesti, niin arviointia ei voida erottaa ohjauksesta erilleen. Arviointi on ohjauksen väline ja osa ohjausta.

Opiskelijat arvostavat ammattitaitoista ohjaajaa. Ohjaajalta vaaditaan ammatillisen osaamisen lisäksi monipuolisia taitoja ja osaamista, esimerkiksi opettamiseen ja ohjaamiseen liittyvät tiedot ja taidot, vuorovaikutustaidot sekä motivaatiota itsensä kehittämiseen. (Lehtola 2008, 18.)

Ohjaajat tarvitsevat myös motivaatiota opiskelijoiden opetussuunnitelmien perehtymiseen, harjoittelujakson tavoitteiden paneutumiseen ja opiskelijoiden oppimisen tukemiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksessa (Heinonen 2004, 30–35) on huomioitu, että moni taitava hoitotyöntekijä ei ole välttämättä hyvä opiskelijaohjaaja, jos hän ei saa koulutusta. Ohjaajien ohjaustaitojen ja opiskelijaohjaukseen panostaminen on osoitettu vahvistuvan ohjaajakoulutuksen avulla. (Kalasniemi ym. 2012, 22–23.)

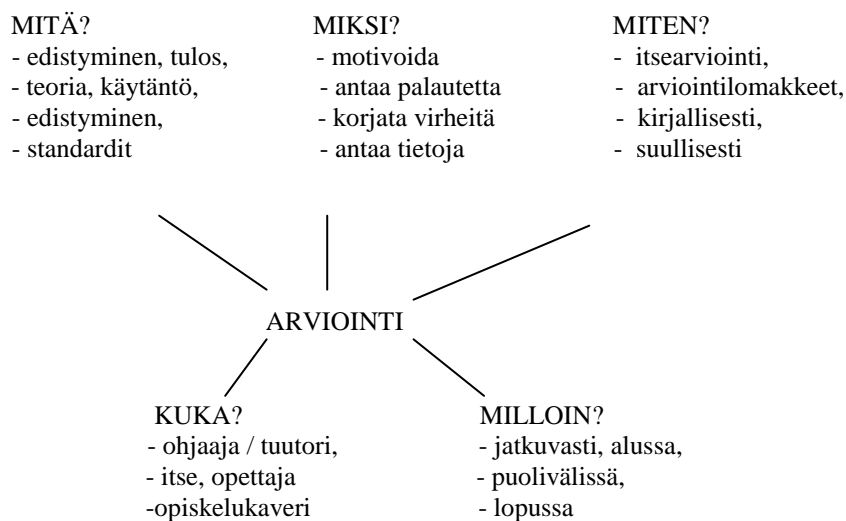
Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksissa (Heinonen 2004, 35) kuvataan ohjaajakoulutuksen järjestämisen merkitystä sekä ohjaajien koulutustarpeita opiskelijaohjaukseen liittyen. Ohjaajien koulutus on nähty tarpeelliseksi sekä harjoittelupaikkojen että ammattikorkeakoulujen taholta. Lisäkoulutuksen tarve on suuri muun muassa oppimisteorioista, ohjaajana toimimisesta ja arvioinnista. Koulutusta tulee järjestää säännöllisesti yhdessä alueen oppilaitosten kanssa. Ohjaajakoulutuksen tulisi tarjota opintoja opiskelijaohjauksen vaativuuden ja vastualueen mukaisesti sekä olla osa ohjaajan oman työn kehittämistä ja urakehitystä. Lisäksi suositellaan, että toimintayksiköihin luodaan mentor-järjestelmä, jolla tarkoitetaan kokeneen ohjaajan osaamisen saattamista kokemattoman ohjaajan käyttöön.

Övermark (2008) on kirjoittanut tutkimuksessaan, ettei ohjaajaksi tulla myötäsytiksi, vaan siihen tarvitaan koulutusta ja miten muuttuvat opetussuunnitelmat sekä eri-

laiset ohjaus- ja arviointimenetelmät edellyttävät ohjaajilta myös tietojen päivittämistä. Lisäksi ohjaajat ovat valmistuneet hyvinkin eri aikoina, joten koulutus ja sen sisällöt ovat voineet muuttua jo moneen kertaan. Ohjaajakoulutus on yksi ohjaajille tarjottava tärkeä tuen muoto. Övermarkin (2008) tutkimuksen mukaan arviointi on opiskelijan ohjauksessa osa-alue, jossa ohjaajat kokevat puutteita ja haluavat siihen koulutusta. Käytettyjen arviointimenetelmien tuntemisen lisäksi ohjaajilta edellytetään niiden asianmukaista käyttöä opiskelijan suoriutumisen arvioimiseksi. (Övermark 2008, 13–15.)

Sosiaali- ja terveysministeriön suositusten myötä opetusministeriö käynnisti valtakunnallisen käytännön harjoittelun kehittämishankkeen 2004 – 2006. Tässä projektissa tuli ilmi ohjaajien lisäkoulutustarve ja koulutuksen suositeltavia sisältöalueita. Projektin myötä ohjaajille on järjestetty koulutusta oppimisen arvioinnista ja oppimismenetelmistä. Monet ammattikorkeakoulut ovatkin toteuttaneet ohjaajien koulutusta ja ohjaajat ovat osallistuneet niihin aktiivisesti. Peruskoulutus on laajuudeltaan 3 -7½ opintopistettä. Lisäksi hyvänä käytäntönä voidaan pitää, jos ohjaajille voidaan järjestää vuosittain 1–2 päivän täydennyskoulutuksia. Kuopiossa, Kajaanissa ja Turussa on kehitetty ohjaajakoulutusta, joka on osa laajempaa tutkimus- ja kehittämishanketta. Näissä kaupungeissa ohjaajakoulutusta järjestetään vuosittain henkilöstökoulutuksena. (Lehtola 2008, 5.)

Atjonen (2007) on kuvannut viisi kysymystä, joihin arvioinnissa joudutaan ottamaan kantaa. Kysymyksiä voidaan havainnollistaa kuvan 1 avulla. (Atjonen 2007, 21.)

Kuva 1. Arviointia määrittelevät kysymykset (Atjonen 2007, 21)

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, mitkä tekijät vaikuttavat ohjaajan arviointivalmiuksiin hoitotyön opiskelijan harjoittelujaksolla ja mikä merkitys ohjaajakoulutuksella on arviointiosaamiselle. Tavoitteena on, että saatua tietoa voidaan hyödyntää ohjaajakoulutuksen ja sairaanhoitajaohjaajien opiskelija-arvioinnin kehittämiseen harjoittelussa.

1. Mitkä tekijät vaikuttavat ohjaajien arviointivalmiuksiin?
2. Mikä merkitys ohjaajakoulutuksella on ohjaajan arviointiosaamiselle?

4 KIRJALLISUUSKATSAUS

Opinnäyteyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus on tiivistelmä tietyn aihepiirin aiempien tutkimusten olennaisesta sisällöstä. Kirjallisuuskatsauksessa tutkija käy läpi tutkimusmateriaalia pyrkien asettamaan tutkimuksen omaan tieteenalansa kontekstiin. Kirjallisuuskatsauksen avulla on löydettävissä tutkimustuloksia, jotka ovat korkealaatuisesti tutkittuja. Näin tutkittua tärkeää tietoa voidaan siirtää kirjallisuuskatsauksen avulla työntekijöille, kouluttajille ja hallinnon asiantuntijoille ja tutkijayhteisölle. Se on tutkitun tiedon kokoamista. Kirjallisuuskatsaus etenee tarkkaan määriteltyjen vaiheiden kautta ja vaiheet on kirjattu virheiden minimoimiseksi ja katsauksen toistettavuuden mahdollistamiseksi. Kirjallisuuskatsaukseen sisällytetään vain relevantit ja tarkoitusta vastaavat korkealaatuiset tutkimukset. (Leino–Kilpi 2007, 2; Johansson 2007, 4, 5; Salminen 2011, 9.)

Kirjallisuuskatsauksen etenee vaihe vaiheelta suunnittelusta raportointiin. Vaiheet voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on suunnitteluvaihe, jossa tarkastellaan aiempia tutkimuksia aiheesta ja määritellään katsauksen tarve sekä tehdään tutkimussuunnitelma. Toinen vaihe sisältää katsauksen tekemisen hakuineen, analysointineen ja synteeseineen. Kolmannessa vaiheessa tehdään raportti tuloksista, johtopäätöksistä ja mahdollisista suosituksista. (Johansson 2007, 5–6.)

Kirjallisuushakuun kuuluu olennaisesti kaikkien vaiheiden täsmällinen ja läpinäkyvä raportointi, koska se noudattaa tieteellisen tutkimuksen periaatteita. Poikkeamat tutkimussuunnitelmasta on myös kirjattava, jotta katsaus olisi toistettavissa. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 39.)

4.1 Tutkimussuunnitelma

Kirjallisuuskatsauksen ensimmäinen vaihe on tutkimussuunnitelman laatiminen. Tutkimussuunnitelma ohjaa kirjallisuuskatsauksen etenemistä. Kun tutkimussuunnitelmassa on asetettu tutkimuskysymykset, valitaan menetelmät alkuperäistutkimusten keräämiseksi. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 47.) Menetelmät sisältävät hakutermien pohtimisen ja valinnan sekä tietokantojen valinnat. Lisäksi tutkimussuunnitelmassa määritetään sisäänotto- ja poissulkukriteerit, joilla alkuperäistutkimukset valitaan (Johansson 2007, 6.)

4.2 Alkuperäisaineiston hakuprosessi

Kirjallisuuskatsauksen toisessa vaiheessa haetaan tutkimukseen mukaan otettavat alkuperäistutkimukset. Alkuperäistutkimusten haku perustuu tutkimuskysymyksiin ja haku tehdään kattavasti ja systemaattisesti. Haut kohdistetaan tutkimussuunnitelman mukaisesti sellaisiin tietolähteisiin, joista saadaan oletusten mukaan tutkimuskysymysten kannalta oleellista tietoa. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 40.)

Kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta kriittinen vaihe on hakuprosessi. Hakuprosessissa tehdyt virheet johtavat katsauksen tulosten harhaisuuteen ja antavat edelleen epäluotettavan kuvan aiheesta olemassa olevasta näytöstä. Yksi tapa parantaa kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta on turvautua asiantuntijan esimerkiksi informaation tai kirjastoalan asiantuntijan apuun haun suorittamisessa. Jotta hakustrategiaa voidaan pitää kirjallisuuskatsauksen prosessin mukaisena ja tieteellisesti pätevänä, niin haku pitää dokumentoida huolellisesti. Huolellisen dokumentoinnin avulla kirjallisuuskatsaus voidaan toistaa jonkun toisen tutkijan toimesta. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 49–50.)

Tässä opinnäytetyössä tiedonhaussa käytettiin elektronisia tietokantoja Linda ja Medic. Linda on Suomen yliopistokirjastojen yhteisluettelo. Linda sisältää suomen kansallisbibliografian ja viitetiedot yliopistokirjastojen, Eduskunnan kirjaston, Varastokir-

jaston sekä viitetiedot Turun ammattikorkeakoulun tietokantoihin sisältyvistä kirjoista, aikakauslehdistä ja sarjoista, kartoista, visuaalisesta aineistosta, arkistoista ja elektronisesta aineistosta. Terveystieteidenkeskuskirjasto Terkko on tuottanut vuodesta 1978 alkaen kotimaista terveystieteellistä tietokanta Mediciä. Medic sisältää viitteitä suomalaisesta lääke-, hammas- ja hoitotieteellisestä kirjallisuudesta: artikkeleita, kirjoja, väitöskirjoja, opinnäyteitä ja tutkimuslaitosten raportteja. (Tähtinen 2007, 29–30.)

Opinnäytetyötä varten etsittiin kirjallisuushaun avulla tietoa hoitotyön ohjatun harjoittelun arviointiin käsittelevistä tutkimuksista (graduista ja väitöskirjoista). Tiedonhaussa haettiin tietoa hakusanoilla ”arviointi, opiskelijaohjaus, opiskelija-arviointi, ohjaaja, ohjaajakoulutus” suomenkielellä olevia graduja ja väitöskirjoja vuodelta 2007–2011. Hakusanojen rajoituksia ja muotoa muuteltiin tietokantojen ominaisuuksien mukaan. Vesa-verkkosivua ja siellä olevaa YSA-hakusivua on käytetty jonkin verran apuna hakusanojen valinnassa ja tehtäessä koehakuja. Hakusanojen katkaisut tehdään Lindatietokannassa kysymysmerkillä ja Medic-tietokannassa tähdellä. Lopullisiksi hakusanoiksi muodostuivat yksittäisten sanojen ja sanoja yhdistelemällä sekä perushakujen että tarkennettujen hakujen jälkeen opiskelijaohj?/* OR opiskelija-arvioin?/* OR ohjaa?/* . Katkaistut sanat liittyvät tutkimuskysymyksiin, joissa viitataan ohjaajaan, arviointiin ja opiskelijaan.

Manuaalista tiedonhakua ei tehty Hoitotiede-lehdestä, Tutkiva Hoitotyö-lehdestä tai Sairaanhoidaja-lehdistä, vaan keskityttiin elektronisista tietokannoista saatuihin tutkimuksiin.

Taulukossa 1 on kuvattu hakusanat ja kaikki niillä löytyneet tutkimukset tietokannoitain. Lindassa hakutuloksena ovat opinnäytteet ja Medicissä on eroteltu pro gradut ja väitöstutkimukset.

Taulukko 1. Hakusanat ja hakutulokset tietokannoittain

Hakusana	Tietokanta	Hakutulos
opiskelijaohj?/*	Linda Medic	10 7 gradu 0 väitös
arvioin?/*	Linda Medic	1033 27 gradu 88 väitös
opiskelija-arvioin?/*	Linda Medic	1 145 gradu 34 väitös
ohjaaj?/*	Linda Medic	111 28 gradu 4 väitös
ohjaajakoul?/*	Linda Medic	5 2 gradu 0 väitös
opiskelijaohj?/* OR arvioin?/*	Linda Medic	1042 95 gradu 27 väitös
opiskelijaohj?/* OR opiskelija- arvioin?/* OR ohjaaj?/*	Linda Medic	229 157 gradu 35 väitös

4.3 Aineiston valinta ja laadun arviointi

Kirjallisuuskatsauksen mukaan valittaville alkuperäistutkimuksille määritellään tarkasti sisäänottokriteerit. Sisäänottokriteereiden tulee olla johdonmukaiset ja ne ovat tarkoituksenmukaiset tutkittavan aiheen kannalta. Täsmälliset sisäänottokriteerit ehkäisevät systemaattisia virheitä. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 48.)

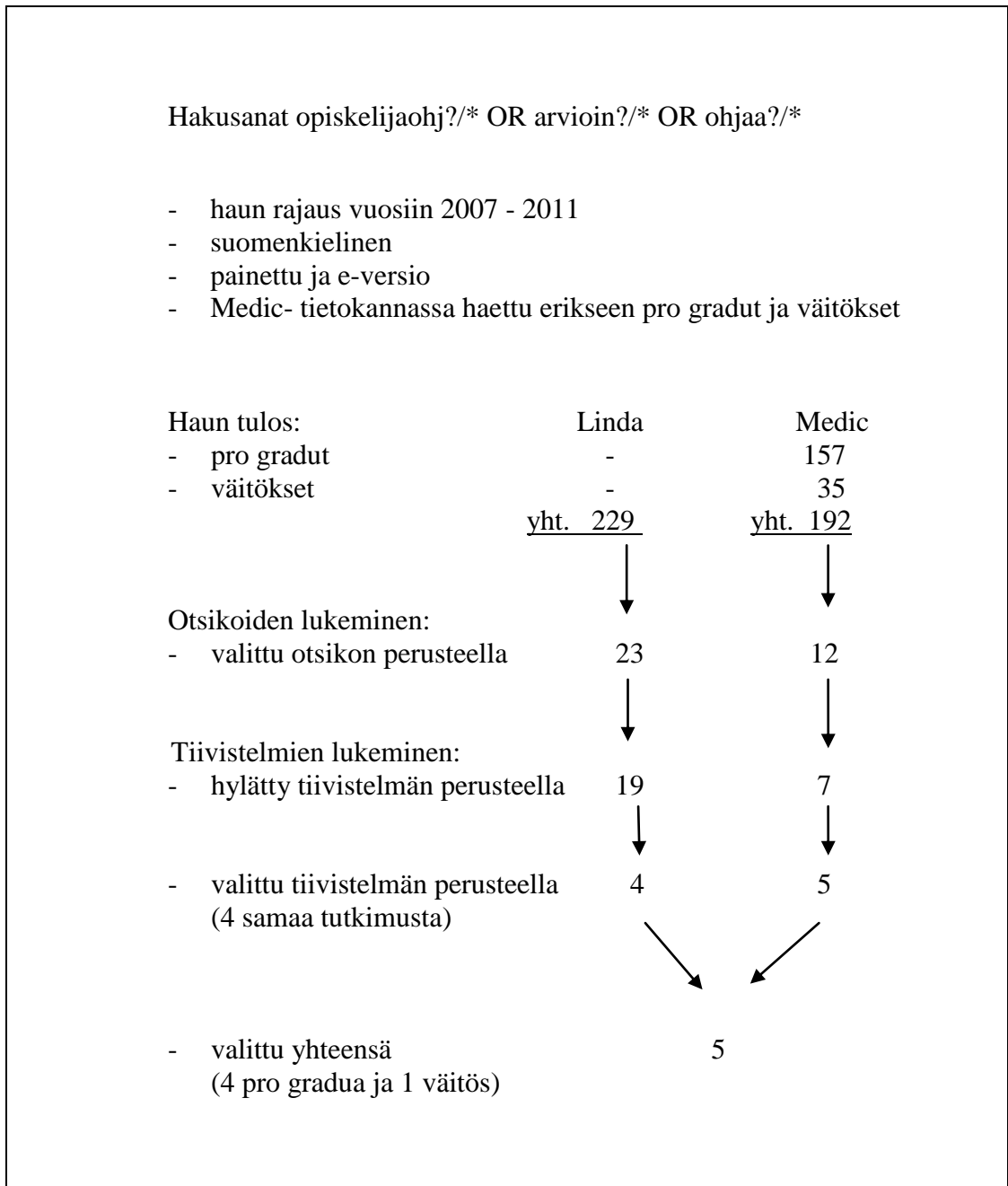
Tähän opinnäytetyöhön tutkimuksista valittiin kaikki ne tutkimukset vuosilta 2007-2011, joissa käsiteltiin ohjatun harjoittelun opiskelija-arviointia ja täyttivät sisäänottokriteerit. Taulukko 2 kuvaa sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Taulukko 2. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit:	Poissulkukriteerit:
vuodet 2007 - 2011	kirjallisuuskatsaus
suomenkielinen	ei hoitotyön / hoitotieteen näkökulmaa
pro gradu -tutkimus, väitöskirja	amk -opinnäytetyö
70 % ohjaajista amk-/ opistotason- koulutus	tutkimuksessa ohjaajat lähihoitajia tai perushoitajia
ohjattava amk -opiskelija	ohjattava opiskelija ammattiopiston opiskelija
perusterveydenhuollon ja erikois- sairaanhoidon työyhteisöt	tutkimus kohdistuu vain röntgen-, bioanalyttikko-, ensihoito-, terveyden- hoitaja- ja kättilöopiskelijoihin
hoitotyön / hoitotieteen näkökulma	-

Lopullisen haun jälkeen luettiin hakutulosten otsikot. Otsikon perusteella jäi osa tutkimuksista pois, koska sisäänottokriteerit eivät täytyneet. Seuraavaksi valituista tutkimuksista luettiin tiivistelmät, jolloin osa tutkimuksista jäi vielä pois, koska sisäänottokriteerit eivät täytyneet. Osa tutkimuksista oli luettavissa elektronisena versiona ja toiset tutkimukset tilattiin kaukolainana tai lainattiin kirjastosta aineiston tutkimista ja analysointia varten. Lopulliseen aineistoon valittiin 4 pro gradua ja 1 väitöskirja.

Tiedonhakuprosessin etenemistä ja tutkimusten valikoitumista selvittää kuva 2.

Kuva 2. Tiedonhakuprosessin eteneminen

Alkuperäistutkimusten laatua arvioidessa huomioidaan, miten luotettavaa tutkimuksen antama tieto on ja samalla arvioidaan myös alkuperäistutkimusten tulosten tulkintaa ja kliinistä merkitystä. Laadun arvioinnista saatavalla tiedolla on vaikutusta siihen, kuinka merkittävänä systemaattisesta kirjallisuuskatsauksesta mahdollisesti muodostuvaa suositusta voidaan pitää. (Johansson & Kontio 2007, 101.)

Tässä opinnäytetyössä tekijöitä on yksi, joten alkuperäistutkimusten laadun arviointi ei toteudu systemaattisen kirjallisuuskatsauksen suosimalla laadun arviointitavalla, jossa katsauksen eri vaiheissa käytetään kahta tai useampaa toisistaan riippumatonta arvioi-

jaa. Tässä opinnäytetyössä on huomioitu, että valitut alkuperäistutkimukset käsittelevät tutkittua aihetta ja sisäänottokriteerit täyttyvät. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että tekijä sai kirjaston informaattikolta apua hakutietokantojen käytöstä ja hakuja tehtiin yhdessä informaattikon kanssa.

Tähän opinnäytetyöhön valituista tutkimuksista neljä on pro gradua ja yksi väitöskirja. Väitöskirjoissa oleva tieto on luotettavaa, koska niitä edeltää tarkka tutkiminen. Väitöskirjan esitarkastajat saattavat huomauttaa puutteista tai virheistä, jotka on korjattava ennen esitystä. Väitöskirjan vastaväittelijä on alan huippuasiantuntija, joka käy väitöskirjan tarkkaan läpi. (Metsämuuronen 2000, 18 – 19.) Pro gradut ovat kaikki kyselytutkimuksia, joista kahdessa on käytetty QPL-mittaria ja kahdessa oli käytetty strukturoitua kyselyä. Valittujen tutkimusten raportointi oli selkeä.

Mukaan otetut alkuperäistutkimukset ovat Koponen Tarja (2009), Kukkola Eliisa (2008), Luojus Katja (2011), Nojonen Paula (2008) ja Puttonen Johanna (2009). Luojuksen tutkimus on väitöstutkimus ja muut ovat pro gradu -tutkielmia. Alkuperäistutkimukset on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Opinnäytetyöhön hyväksytyt alkuperäistutkimukset (luetteloidu julkaisu-
vuoden mukaan)

TUTKIJAN, VUOSI, NIMI, MAA	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	OTOS	TUTKIMUSMENETELMÄT	KESKEISET TULOKSET
Kukkola, 2008, ”Sairaanhoitajan opiskelijaohjaustaidot sekä ohjaajakoulutuksen tarve ja hyöty” pro gradu Suomi	Selvittää ohjaajien ohjaustaitoja, ohjauskoulun käyneiden ja käymättömien välillä sekä kuvata ohjaajien kokemuk- sia koulutuksen hyödyllisyydestä	Sairaanhoitajat (n=128)	Kvantitatiivinen tutkimus. Kyselylomake sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä	Ohjaustaidot osoittautuivat hyviksi kaikilla ohjaustaitojen alueilla. Ohjaustaidot olivat paremmat ohjauskoulutuksen käynneillä kuin käymättömillä. Koulutuksen tarvetta oli eniten tavoitteiden asettamisessa ja arvioinnissa. Ohjauskoulutuksesta oli eniten hyötyä ohjaussuhteen luomisessa ja arvioinnissa.
Nojonen, 2008, ”Hoitotyön opiskelijaohjaus erikoissairanhoidossa – kyselytutkimus mentoreille” pro gradu Suomi	Kuvata hoitotyössä tapahtuvaa opiskelijaohjausta ohjaajien arvioimana	Hoitohenkilöstä (n=522)	Kvantitatiivinen tutkimus. QPL-mittari.	Ohjaajat kokivat opiskelijaohjausvalmiudet riittämättömiksi. Ohjaajat antoivat palautetta riittävästi, mutaa arviointikriteereitä ja niiden käyttöä ei aina ymmärretty. Puolet ohjaajista käytti kriteereitä arvioinnissaan.
Koponen, 2009, ”Hoitotyön opiskelijoiden ohjaaminen ohjatussa harjoittelussa – kyselytutkimus mentoreille Vetovoimainen ja turvallinen sairaalahankkeessa” pro gradu Suomi	Kuvata hoitotyöntekijöiden arvioita heidän ohjausvalmiuksista ohjata opiskelijoita ja selvittää, miten he arvioivat omat ohjaus- ja arviointitaitonsa. Lisäksi selvitettiin, miten taustatekijät ovat yhteydessä ohjausvalmiuksiin.	Hoitotyöntekijät (n=555)	QPL-mittari, joka on strukturoitu kyselylomake (7 taustamuuttujaa, 23 väittämää ja yksi avoin kysymys)	Työntekijät arvioivat ohjaustaitonsa hyviksi; ohjausvalmiudet ohjaajat kokivat riittämättömiksi ja arviointilomakkeet ja –kriteerit he kokivat vaikeaselkoisiksi. Hoitotyöntekijät toivoivat enemmän tukea opettajilta ja esimiehiltään.

TUTKIJAN, VUOSI, NIMI, MAA	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	OTOS	TUTKIMUSMENETELMÄT	KESKEISET TULOKSET
Puttonen, 2009, ”Hoitotyön opiskelijoiden ja mentoreiden arvioita opiskelijajohtajuuksista” pro gradu Suomi	Kuvata opiskelijaohjausta harjoittelun aikana opiskelijoiden ja ohjaajien näkökulmasta	Opiskelijat (n=269) ja hoitohenkilöstö (n=322)	Kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin QPL-mittarilla.	Opiskelijaohjaus toteutui pääosin hyvin. Arviointikriteeristön ymmärtäminen ja käyttö hankalaa. Opiskelijat eivät kokeneet arviointikriteeristöä itsearviointia helpottavana. Ohjaajat eivät saaneet riittävästi tukea opettajilta.
Luoja, 2011, ”Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli – ohjaajien näkökulma” väitöskirja Suomi	Kehittää interventiotutkimuksen avulla harjoittelun ohjausta ohjaajien näkökulmasta ja luoda ja kuvata harjoittelun ohjausmalli.	Interventio- ja vertailuryhmän ohjaajat. Neljä mittausvaihetta. Loppumittaus (n=193)	Kvantitatiivinen tutkimus.	Koulutukseen osallistuneiden ja arviointikriteereitä käyttäneiden ohjaajien ohjaus tehostui, positiivisen palautteen antaminen kasvoi, arviointiyhteistyö lisääntyi, arviointimenettelyt yhdenmukaistuiivat opettajien kanssa. Luotiin ohjausmalli, jonka avulla voidaan kehittää opiskelijaohjausta ja arviointia.

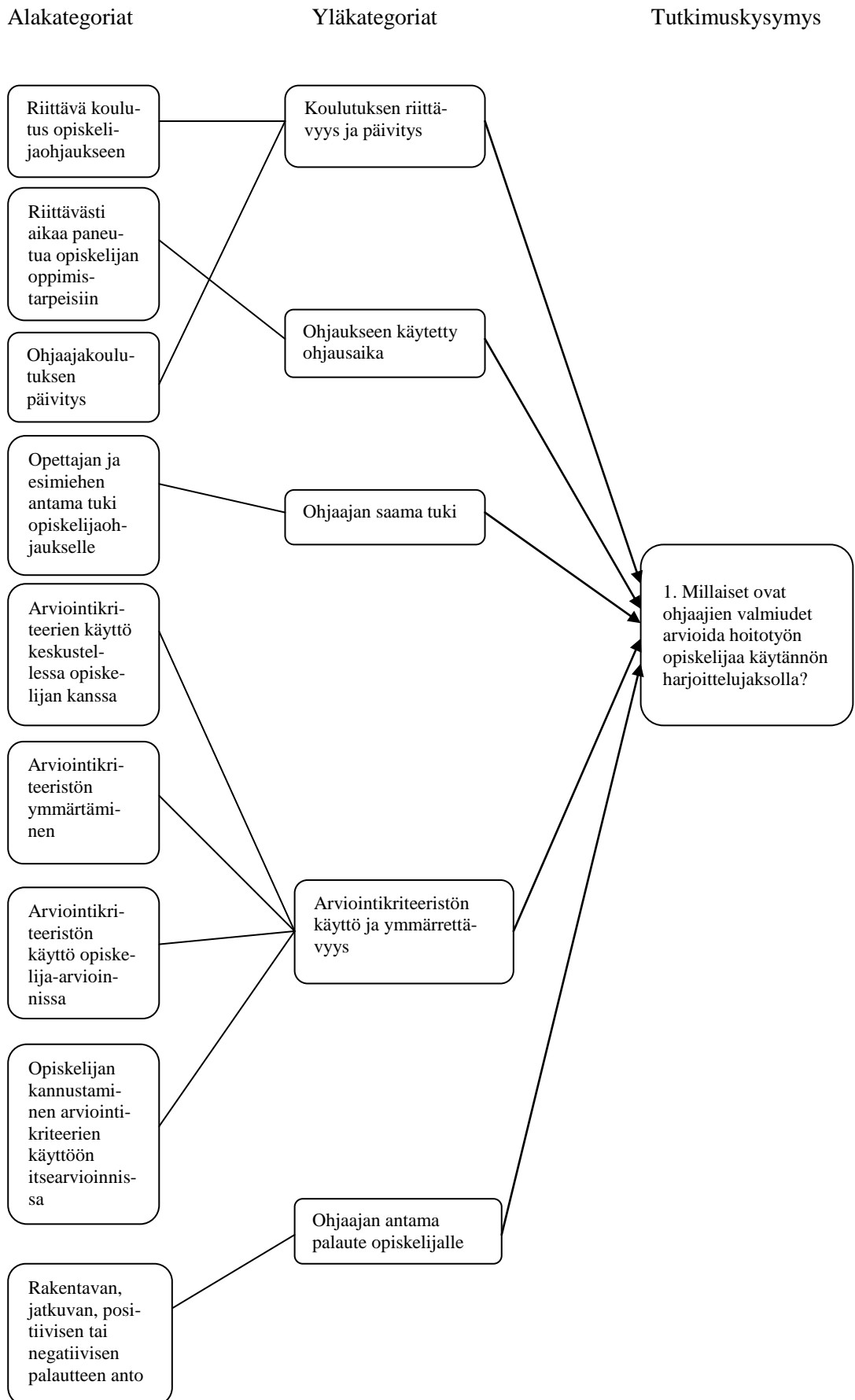
4.4 Alkuperäistutkimusten sisällön analyysi

Alkuperäisistä tutkimuksista saatu aineisto täytyy analysoida, jotta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä saadaan esille tulokset. Sisällön analyysi on systemaattinen analyysimenetelmä, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa kerätyn aineiston avulla. Menetelmän avulla voidaan kuvata analyysin kohteena olevaa tekstiä. Sisällönanalyysi perustuu ensisijaisesti induktiiviseen päättelyyn, jolloin päättelyä ohjaavat tutkimuksen kysymykset ja tarkoitus. Induktiivisessa eli aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä sisältöä kuvaavat luokat ohjautuvat aineistosta käsin, siten että tutkimusten tekstin sanoja ja niistä koostuvia ilmaisuja luokitellaan niiden teoreettisen merkityksen perusteella. Induktiivisessa analyysissä aineisto jaotellaan ensin osiin ja sitten samansisältöiset osat yhdistetään. Tämän jälkeen aineisto tiivistetään kokonaisuudeksi, joka vastaa tutkimustehtäviin ja tutkimuksen tarkoitukseen. Oleellista induktiivisessa analyysissä on aineiston abstrahoituminen, mikä tarkoittaa, että analyysin avulla pyritään kuvaamaan

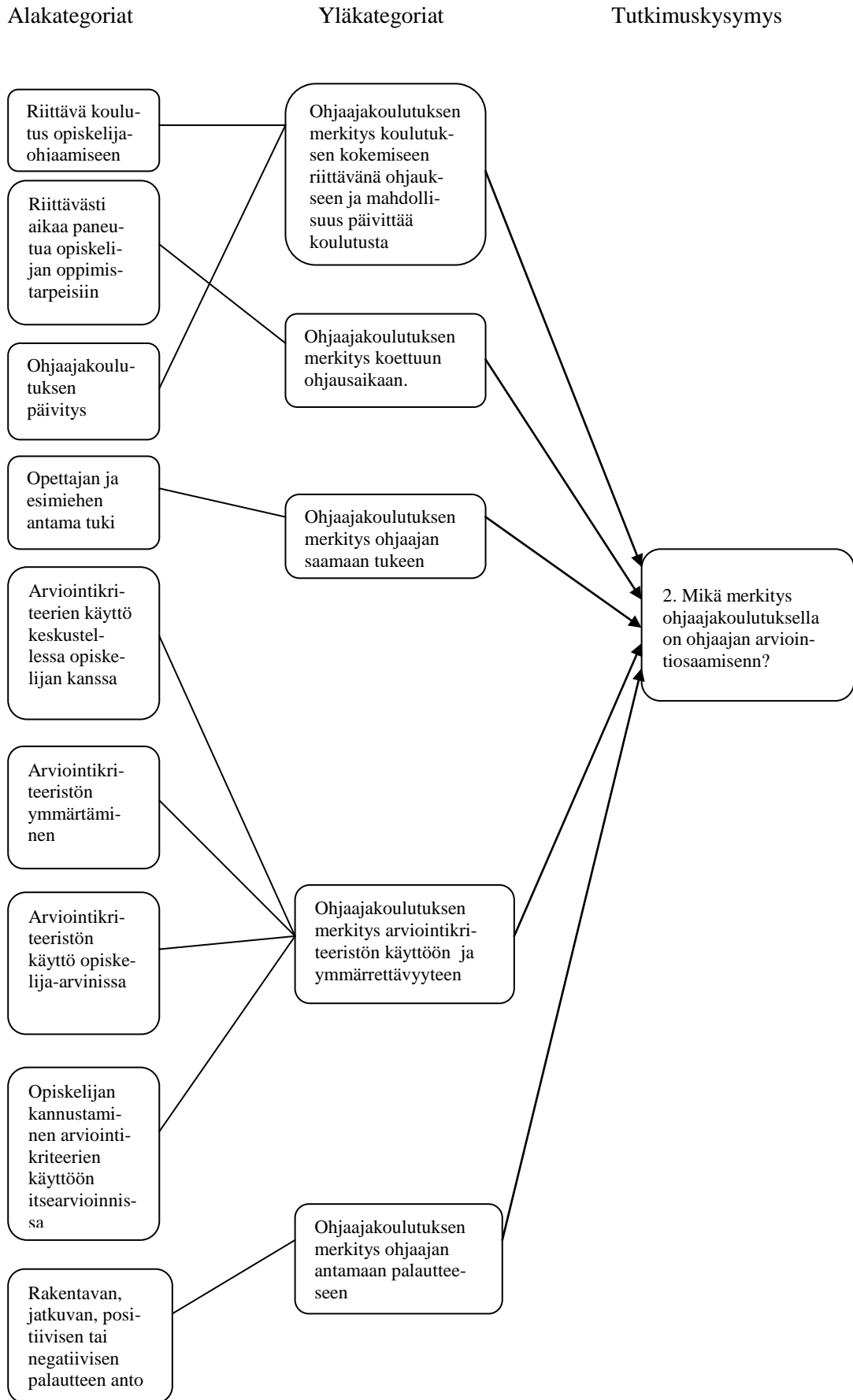
tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa eli aineiston annetaan kertoa oma tarinansa tutkittavasta ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 112–113.)

4.5 Sisällönanalyysin toteutus

Tutkimusaineisto on analysoitu induktiivisen sisällön analyysin avulla. Luin tutkimukset yksi kerrallaan ja etsin ensin asioita ja lausumia, jotka vastasivat ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni ja kirjoitin ne muistiin. Toisella lukukierroksella etsin vastauksia toiseen tutkimuskysymykseen. Ryhmittelin löydetty pelkistetyt ilmaukset omiksi ryhmiksi. Sain asioista ja lausumista yhteensä yhdeksään ryhmää, jotka olen nimennyt alakategorioiksi. Seuraavaksi etsin alakategorioille yhdistäviä tekijöitä, joista muodostui viisi yläkategoriaa. Kuvat 3 ja 4 kuvaavat sisällön analyysiprosessia tutkimuskysymysten mukaisesti.

Kuva 3. Sisällön analyysiprosessi: tutkimuskysymys 1 aineiston abstrahointi

Kuva 4. Sisällön analyysiprosessi: tutkimuskysymys 2 aineiston abstrahointi

5 TULOKSET

Analysoin viiden tutkimuksen tulokset käyttäen induktiivista sisällönanalyysiä. Ryhmittelin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen saadut pelkistetyt ilmaisut ensin yhdeksään alakategoriaan ja sen jälkeen ryhmittelin alakategoriat viiteen yläkategoriaan. Toiseen tutkimuskysymykseen ryhmittelin alakategoriat ohjaajakoulutuksen näkökulmasta aineistosta nousseiden pelkistettyjen ilmaisujen perusteella ja tämän jälkeen tein yläkategoriat huomioiden ohjaajakoulutuksen näkökulman.

5.1 Ohjaajan arviointivalmiuksiin vaikuttavat tekijät

Tutkimusten mukaan ohjaajan koulutus, koulutuksen päivitys, ohjaukseen käytettävä ohjausaika, ohjaajan saama tuki esimieheltä ja opettajalta, arviointikriteeristön ymmärrettävyys ja arviointikriteeristön käyttö arvioinnissa sekä ohjaajan palautteen antovalmius vaikuttivat kaikki osaltaan ohjaajan opiskelija-arviointivalmiuksiin.

5.1.1 Koulutuksen riittävyys ja päivitys

Tutkimustulosten mukaan ohjaajat arvioivat itsearviointin perusteella omat pedagogiset valmiutensa heikoiksi ja ohjaajat toivoivat lisäkoulutusta opiskelijoiden ohjaamiseen. Ohjaajat kokivat usein myös riittämättömyyttä ohjausroolissaan, koska he eivät olleet saaneet koulutusta ohjaajan tehtävänsä tai he eivät ymmärtäneet harjoittelujakson opetussuunnitelman tavoitteita. Toisaalta taas työkokemus vaikutti siihen, miten ohjaajat kokivat, onko heillä riittävästi koulutusta ohjaajana toimimiseen. Ohjaajat, joilla oli työkokemusta vuosi tai enemmän pitivät koulutustaan riittävänä ohjaajana toimimiseen. Ohjaajat, joilla oli työkokemusta alle vuosi, kokivat, että heillä ei ollut riittävästi koulutusta ohjaajana toimimiseen. (Nojonen 2008, 37; Puttonen 2009, 22, 37, 55; Luojus 2011, 32.)

Opiskelijoiden määrä oli toinen asia, millä oli vaikutusta siihen, miten ohjaajat kokivat koulutuksen riittävyyden ohjaajina toimimiseen. Ohjaajat, joilla oli vuodessa kolme tai neljä opiskelijaa ohjattavanaan ja jotka toimivat nimettyinä ohjaajina, arvioivat omaavansa riittävästi ohjaajakoulutusta ohjaajana toimimiseen. Ohjaajat, jotka eivät toimi-

neet nimettyinä ohjaajina, olivat sitä mieltä, että heillä ei ollut riittävästi koulutusta. (Puttonen 2009, 37–38.)

Harjoittelujaksojen laajuuden ja määrän vuoksi ohjaajien tulisi päivittää ohjaustaitojaan, koska opiskelijoiden käytännön harjoittelun ohjaus edellyttää pedagogisia tietoja ja taitoja erilaisista opetusmenetelmistä ja taitoa antaa palautetta. Osa ohjaajista toivoi säännöllistä koulutuksen järjestämistä ja osa ohjaajista ei ollut innokkaita kouluttautumaan, vaikka hoitotyössä on tärkeää päivittää tietoja säännöllisesti. Toisaalta taas ohjaajavalmiuksien päivitys koettiin onnistuvan säännöllisesti ja toisaalta taas osa ohjaajista koki, etteivät he pystyneet päivittämään säännöllisesti ohjausvalmiuksiaan. Lisäksi tutkimustuloksista ilmeni, että vanhemmat hoitotyön tekijät eivät olleet innokkaita kouluttautumaan. (Nojonen 2008, 56; Koponen 2009, 41; Puttonen 2009, 38–39; Luojus 2011, 33.)

5.1.2 Ohjaukseen käytetty ohjausaika

Keskeinen asia ohjausprosessissa on ohjaajan ja opiskelijan välinen ohjaussuhde unohtamatta kuitenkaan oppimisympäristöä sekä ohjaajan ja opiskelijan omaa kokemusmaailmaa. Ohjaussuhteen keskeisiä asioita ovat ymmärtäminen, tukeminen, kuunteleminen ja kohtelu. Ohjaussuhde on parhaimmillaan, jos se on tasavertainen ja molemmat osapuolet suunnittelevat ohjauksen sisältöä ja molemmat toimivat aktiivisesti, jolloin on kyse vastavuoroisesta suhteesta. Hyvä ohjaussuhde johtaa opiskeltavan asian syvälliseen ymmärtämiseen. Opiskelijoiden tarvitsema tuen määrä ja laatu vaihtelevat opintojen kuluessa, siksi myös ohjaukseen käytettävä ja tarvittava aika vaihtelee eri ohjaussuhteissa. Ohjaajilla tulisi olla aikaa paneutua opiskelijan lähtötasoon heti harjoittelun alussa ja mahdollisuus keskustella opiskelijan kanssa hänen tavoitteistaan ja yksilöllisistä tarpeistaan harjoittelun aikana. (Koponen 2009, 22.)

Tulosten mukaan ohjaajat kokivat, että ajanpuute on ohjauksen esteenä ja heillä ei ollut riittävästi aikaa paneutua opiskelijan oppimistarpeisiin. Lisäksi tutkimuksissa tuli ilmi, että ohjaajat tarvitsevat enemmän aikaa ohjaukseen kuin tutkimustulosten perusteella on ollut käytettävissä. (Nojonen 2008, 39; Koponen 2009, 41; Puttonen 2009, 39; Luojus 2011, 28.)

Ohjaamien vaatii aikaa ja energiaa. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että hoitajien kokeema kiireinen hoitotyö ja ajanpuute vaikuttavat opiskelijoiden oppimiseen haitallisesti. Opiskelijan täytyy saada harjoitella ja tehdä itse hoitotyötä, jotta hän oppii ja saa realistisen kuvan hoitajan tehtävistä, tällöin opiskelijan ohjaaminen vaatii ohjaajalta enemmän aikaa kuin, jos ohjaaja tekisi saman työtehtävän itse. Taitavalla ohjaajalla on aikaa opiskelijalle, jolloin opiskelija voi kysyä ohjaajalta ja häneltä saa vastauksia. Kiire näkyy myös siten, että ohjaajat eivät ehdi suorittaa ohjausta riittävän hyvin, eivätkä ohjaajat ehdi täyttää opiskelijoidensa odotuksia tai tarjota riittävästi oppimislanteita opiskelijoille. Ohjaaminen vaatii myös aikaa, jotta ohjaaja kykenee arvioimaan opiskelijaa yksilöllisesti: opiskelijan osaamisen tasoa ja vahvuuksia ja missä opiskelija tarvitsee vielä kehittymistä. Tutkimustulosten mukaan olisi tärkeää, että esimies ja työkaverit huomioisivat ohjaajan työmäärän silloin, kun hänellä on opiskelija ohjattavanaan, koska ohjaamien vaatii aikaa ja paneutumista muun muassa opiskelijan oppimistarpeisiin, arviointiin. (Nojonen 2008, 13–14, 20; Koponen 2009, 25; Puttonen 2009, 56.)

5.1.3 Ohjaajan saama tuki

Harjoittelun työyhteisöt edustavat tahoja, joiden tarkoituksena on antaa opiskelijalle positiivisia oppimiskokemuksia. Positiiviset oppimiskokemukset syntyvät positiivisista asenteista ja roolimalleista. Hoitohenkilökunnan halukkuus ottaa vastaan opiskelijat ja opiskelijoiden ystävällinen kohtelu, vaikuttivat myös myönteisesti oppimiseen. Työyhteisön negatiivisella ilmapiirillä voi olla myös vaikutuksia opiskelijan oppimiseen, jolloin negatiivinen ilmapiiri toimii oppimisen esteenä. Hyvässä oppimisympäristössä on hyvä työilmapiiri ja -kulttuuri. Työyhteisössä, jossa ohjaajien toiminta on hyvin suunniteltu, opiskelijat saavat hyvän kuvan harjoittelupaikastaan. (Koponen 2009, 24.)

Tulosten mukaan ohjaajat odottavat saavansa opastusta ja tukea esimiehiltään voidakseen toteuttaa opiskelijaohjausta tehokkaasti ja vaikuttavasti. Osastonhoitaja on harjoitteluyksikössä avainhenkilö, joka vastaa osaston ohjauksen laadusta. Ohjaajat arvioivat esimiehensä tuen usein riittämättömäksi. (Koponen 2009, 25, 49; Luojuus 2011, 28, 34–35.)

Yhteistyö ammattikorkeakoulun ja harjoitteluyksikön välillä on koettu tärkeäksi, mutta usein liian vähäiseksi ohjaajan näkökulmasta. Tulosten perusteella ohjaajat toivoivat opettajien käyvän enemmän harjoittelupaikoilla ja kokivat oppilaitoksen opettajien antaman tuen riittämättömäksi. Ohjaajat toivoivat oppilaitoksen yhdysopettajilta enemmän informaatioita kuin läsnäoloa. Riittäviä tuen muotoja opettajalta ohjaajalle olisivat lyhytkin yhteydenotto puhelimitse tai muutama kommentti ohjaajalle. Ohjaajat toivoivat opettajalta enemmän tukea, palautetta ja koulutusta, joka edistäisi ja vahvistaisi ohjaajien ohjaustaitoja. Opettajan ja ohjaajan välinen yhteistyö ja opettajan antama tuki on ohjaajien mielestä välttämätöntä käytännön harjoittelun ohjaukselle ja ohjauksen kehittymiselle. Lisäksi ohjaajat toivoivat saavansa palautetta hoitotyön opettajalta vahvistaakseen omia ohjaustaitojaan (Nojonen 2008, 24, 40, 61; Koponen 2009, 41, 51; Puttonen 2009, 22, 75; Luojus 2011, 34–35.)

5.1.4 Arviointikriteeristön käyttö ja ymmärrettävyys

Arviointilomakkeiden vaikeaselkoisuus oli käytön ongelmana usealla ohjaajalla. Arviointikriteerit koettiin myös epäselviksi samoin kuin opiskelijan hyväksymisvaatimukset. (Kukkola 2008, 56.)

Tulosten mukaan ohjaajat eivät käyttäneet suositeltuja arviointimenetelmiä, koska he eivät ymmärtäneet arviointikriteereiden yksityiskohtia. Lisäksi ohjaajat olivat epävarmoja arviointikriteereiden käytöstä keskustellessaan opiskelijan kanssa. Arviointikriteereiden käytöstä opiskelijan käytännön suoriutumisen arvioinnissa oltiin myös epävarmoja. Oppilaitosten asettamat harjoittelujakson tavoitteet koettiin usein vaikeaksi ymmärtää tai ne olivat sellaisia, että ne eivät olleet ohjaajien mielestä saavutettavissa. Arviointi koettiin helpompana, jos ennalta asetetut arviointikriteerit koettiin helposti ymmärrettävinä, jolloin osaamisen ja toiminnan arviointi oli myös helpompaa. (Nojonen 2008, 21, 60; Koponen 2009, 47.)

Nimettyinä ohjaajina toimineet ymmärsivät arviointikriteeristön selvemmin kuin ohjaajat, jotka eivät ohjanneet nimettyinä ohjaajina hoitotyön opiskelijoita. Lisäksi nimettyinä ohjaajina toimineet ja kolmesta neljään hoitotyön opiskelijaa vuosittain ohjaavista ohjaajista käyttivät enemmän arviointikriteereitä arvioidessaan hoitotyön

opiskelijan suoriutumista käytännön harjoittelujaksolla kuin ei nimettyinä ohjaajina toimineet ohjaajat. (Puttonen 2009, 59.)

Ohjaajan työkokemuksella oli myös merkitystä kannustaessa opiskelijaa käyttämään itsearvioinnissa arviointikriteereitä. Työkokemusta 16 – 20 vuotta omaavat ohjaajat kannustivat eniten opiskelijaa käyttää itsearvioinnissa arviointikriteereitä. Toiseksi eniten opiskelijaa kannustivat 11 - 15 vuotta työskennelleet ohjaajat ja vähiten kannustusta arviointikriteeristön käyttöön antoivat alle vuoden työskennelleet ohjaajat. (Puttonen 2009, 60.)

5.1.5 Ohjaajan antama palaute

Ohjaajaan ja opiskelijan molemminpuolinen palaute parantaa ohjauksen toimivuutta . Palaute auttaa opiskelijaa ja ohjaajaa korjaamaan toimintaansa toivottuun suuntaan. Palaute kertoo, mitä opiskelijan oppimisessa on parannettavaa tai painotettava enemmän tai mitä ohjauksessa olisi esimerkiksi parannettavaa ja korjattavaa. Kun palaute on negatiivista, niin ohjaajat kokevat palautteen antamisen ja arvioinnin epämiellyttäväksi. Huonolla ohjaajalla on puutteelliset ohjaustaidot ja ammatin vaatimat taidot ja tiedot. Hän suhtautuu opiskelijaan kielteisesti ja kohtelee opiskelijaa epäasiallisesti, eikä ole hyvä roolimalli opiskelijalle. Huono ohjaaja ei osaa antaa palautetta oikein ja annettu palaute on sattumanvaraista, pinnallista ja ristiriitaista eikä vastaa opiskelijan todellista osaamisen tasoa. Ohjaajalla tulee olla valmiudet palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen. (Nojonen 2008, 20, 21, 59; Puttonen 2009, 25.)

Tutkimusten mukaan vuosittain 1 - 3 hoitotyön opiskelijan nimettynä ohjaajana toimineista antoivat mielestään opiskelijalle rakentavaa palautetta sopivissa tilanteissa harjoittelun kuluessa. Ohjaajat, jotka eivät ohjanneet nimettyinä ohjaajina hoitotyön opiskelijoita, arvioivat antavansa vähemmän rakentavaa palautetta opiskelijoille harjoittelun aikana. Tutkimusten mukaan ohjaajakoulutuksen käyneet antoivat enemmän rakentavaa palautetta kuin kouluttautumattomat ohjaajat. (Kukkola 2008, 53; Nojonen 2008, 45; Puttonen 2009, 56.)

5.2 Ohjaajakoulutuksen merkitys ohjaajan arviointiosaamiselle

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan ohjaajakoulutuksen merkitystä ohjaajan arviointiosaamiseen alkuperäistutkimuksista saatujen tulosten perusteella. Tulosten mukaan koulutuksen riittävyys ja päivitys, ohjaukseen käytetty ohjausaika, tuen saanti, arviointikriteeristön käyttö ja palautteen anto koettiin paremmaksi ohjaajakoulutuksen jälkeen.

5.2.1 Koulutuksen riittävyys ja päivitys

Ohjaajakoulutuksen saaneet ohjaajat arvioivat, että heillä on riittävästi koulutusta ohjata hoitotyön opiskelijoita. Lisäksi ohjaajakoulutuksella ja mahdollisuus päivittää ohjausvalmiuksiaan oli yhteys, sillä ohjaajakoulutuksen omaavat ohjaajat arvioivat, että heillä olivat paremmat mahdollisuudet ohjaajavalmiuksien päivittämiseen kuin kouluttautumattomilla ohjaajilla. Tulosten mukaan ohjaajan toimiminen opiskelija ohjaajana mahdollisimman usein ylläpitää ja kartuttaa ohjausosaamista. (Nojonen 2008, 37; Koponen 2009, 41; Puttonen 2009, 72; Luojus 2011, 32.)

5.2.2 Ohjausaika

Tutkimusten mukaan ohjaajakoulutuksen saaneilla ohjaajilla oli mielestään paremmin aikaa paneutua opiskelijoiden oppimistarpeisiin kuin kouluttautumattomat ohjaajat. Ohjaajakoulutus ei kuitenkaan tuonut selvästi lisää aikaa paneutua opiskelijan oppimistarpeisiin. Toisaalta taas, mitä positiivisemmin ohjaajat arvioivat ohjausajan riittävän, sitä enemmän ohjaajat keskustelivat ja tiedottivat keskenään opiskelijan tavoitteista. (Nojonen 2008, 39; Koponen 2009, 41; Puttonen 2009, 38; Luojus 2011, 110.)

5.2.3 Tuen saanti

Ohjaajakoulutukseen osallistuneet ohjaajat olivat tyytyväisiä opettajalta saatuun tukeen, kun taas eniten työkokemusta omaavat ohjaajat olivat tyytymättömiä tuen saantiin. Toisaalta taas tutkimuksissa tuli esille, että ohjaajat, jotka eivät olleet käyneet ohjaajakoulutusta arvioivat tarvitsevansa enemmän opettajan tukea opiskelijan ohjaukseen kuin ohjaajakoulutuksen käyneet ohjaajat. Tutkimustulosten mukaan ohjaajakou-

lutuksen saaneet ohjaajat arvioivat saavansa riittävästi tukea myös työkavereiltaan ohjatussa sairaanhoitajaopiskelijoita. Puttosen tutkimuksessa sekä ohjaajakoulutuksen saaneet että kouluttautumattomat ohjaajat olivat yhtä mieltä siitä, että opettajan tuki oli riittämätön. (Nojonen 2008, 61; Koponen 2009, 49, 54; Puttonen 2009, 44; Luojus 2011, 34–35.)

5.2.4 Arviointikriteeristön käyttö ja ymmärrettävyys

Ohjaajakoulutuksen tuloksena ohjaajat käyttivät enemmän opiskelija-arvioinnissa tarkoituksenmukaisia arviointikriteereitä keskustellessaan hoitotyön opiskelijan kanssa käytännön harjoittelun suoriutumisesta. Lisäksi ohjaajakoulutus auttoi ohjaajia kannustamaan opiskelijaa käyttämään itsearvioinnissa arviointikriteereitä. Ohjaajakoulutuksen merkitys arviointikriteerien ymmärrettävyyteen oli alkuperäistutkimusten mukaan ristiriitainen. Koposen (2009) tutkimuksessa tuli ilmi, ettei arviointikriteereiden ymmärrettävyydessä ohjaajakoulutusta käyneiden ja ei käyneiden ohjaajien välillä ollut merkitsevää eroa. Toisaalta taas Puttosen (2009) tutkimuksessa ohjaajakoulutuksella oli selvä yhteys arviointikriteerien ymmärrettävyyden lisääntymiseen. (Nojonen 2008, 48–49, 60; Koponen 2009, 54–55; Puttonen 2009, 58–60.)

Luojuksen tutkimuksessa ohjaajakoulutusinterventioon osallistuneet käyttivät arviointikriteereitä opiskelijan harjoittelujakson eri vaiheissa useammin kuin koulutukseen osallistumattomat ohjaajat. Lisäksi ohjaajakoulutukseen osallistuneet ohjaajat, jotka omasivat yli 21 vuotta työkokemusta ja olivat iältään 41–50 vuotta, käyttivät useammin arviointikriteereitä pohtiessaan opiskelijan suoritustasoa kuin muut ohjaajakoulutuksen saaneet ohjaajat. (Luojus 2011, 118–121.)

5.2.5 Palautteen anto

Tulosten mukaan ohjaajakoulutuksen käyneistä ohjaajista kaikki arvioivat antavansa rakentavaa palautetta aina hoitotyön opiskelijalle sopivissa vaiheissa harjoittelun aikana. Vastavuoroinen palaute toteutui useammin ohjaajakoulutuksen saaneiden ohjaajien kuin kouluttamattomien ohjaajien toiminnassa. Koulutetut naisohjaajat, joilla oli työkokemusta yli 21 vuotta, antoivat useammin vastavuoroista palautetta. Koulutetut ohjaajat antoivat myös numeerista palautetta useammin kuin kouluttamattomat ohjaajat. Lisäksi ohjaajat antoivat jatkuvaa palautetta opiskelijalle ja arvioivat opiskelijan osaamista sitä useammin, mitä tyytyväisempiä he olivat ohjaustaitoihinsa. Tutkimustu-

lostien mukaan arviointikriteerein käyttö lisäsi myös ohjaajien positiivisen palautteen antoa. (Nojonen 2008, 45; Koponen 2009, 45; Puttonen 2009, 56; Luojus 2011, 106 - 107, 111 – 112, 157.)

6 POHDINTA

6.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Opinnäytetyö tarkastelee kirjallisuuskatsauksen avulla ohjaajien valmiuksia arvioida hoitotyön opiskelijaa käytännön harjoittelujaksolla ja mikä merkitys ohjaajakoulutuksella on ohjaajan arviointiosaamiseen.

Tässä tutkimuksessa ohjaajakoulutuksen käyneet ohjaajat arvioivat ohjaajavalmiutensa paremmiksi kuin kouluttautumattomat ohjaajat. Ohjaajien arvion mukaan he eivät kuitenkaan pystyneet päivittämään ohjaajavalmiuksiin säännöllisesti, eivätkä he toimineet aina omasta halustaan ohjaajina. Tulosten mukaan ohjaajakoulutusta tarvitaan lisää, sillä taitava hoitotyöntekijä ei ole taitava ohjaaja, ellei hän saa ohjaajakoulutusta. Pitää kuitenkin huomiota, että pelkkä ohjaajakoulutus ei takaa riittäviä ja laadukkaita edellytyksiä opiskelijaohjaukselle, jos oppimisympäristö, toimintaedellytykset ovat vaillinaiset. (Kukkola 2008, 55; Puttonen 2009, 72–73.)

Tutkimustulosten mukaan ohjaajat arvioivat opiskelija-arviointitaitonsa keskimäärin hyväksi, mutta kokevat arviointitaitonsa silti ajoittain puutteelliseksi ja osallistuminen ohjaajakoulutukseen ei ole vielä systemaattista täydennyskoulutusta. Kaikissa tutkimuksissa ohjaajakoulutuksen käyneet ohjaajat kokivat arviointitaitonsa keskimäärin paremmiksi kuin kouluttautumattomat ohjaajat. Tulosten mukaan ohjaajakoulutus vastaa ohjaajien tarpeita arviointitaitojen kehittymisen suhteen. (Nojonen 2008, 55–56; Koponen 2009, 63–64; Kukkola 2008, 53.)

Tutkimustuloksissa nousi esille arvioinnin vaikeus ja etenkin arviointikriteeristön ymmärtämisen vaikeus opiskelija-arvioinnissa. Lisäksi arviointikriteeristön käyttö oli tämän kirjallisuuskatsauksen mukaan haasteellista ja hankalaa opiskelija-arvioinnissa ja arviointikriteeristön hyödyntäminen koettiin epävarmaksi hoitotyön opiskelijoiden käytännön harjoittelussa. Arviointi oli alue, johon haluttiin eniten koulutusta. Hoito-

henkilöstön tietojen kouluttamiseen mm. arviointikriteereistä tulisi käyttää enemmän opettajia. Ohjaajien työtä helpottaisi, jos arviointilomakkeet olisivat kansallisesti yhteneväiset, jolloin samanlaisiin kriteereihin pohjautuva arviointi takaisi oikeudenmukaisen arvioinnin kaikille hoitotyön opiskelijoille ympäri Suomea. (Koponen 2009, 66; Nojonen 2008, 55 -56, 62.)

Ammatillisen pätevyyden lisäksi ohjaajalla tulee olla pedagogisia valmiuksia, työkokemusta ja motivaatiota ohjata opiskelijoita. Edellä mainitut valmiudet eivät yksin riitä takaamaan opiskelijalle laadukkaita ohjauskokemuksia ja laadukasta arviointia, vaan ohjaajat tarvitsevat ohjaukselleen tukea esimiehiltä, opettajilta ja työkavereiltaan. Tutkimuksissa nousi esille ohjaajien tarve saada tukea enemmän ohjaamiseen ja arviointiin esimiehiltä ja opettajilta. Ohjaajien pedagogista osaamista tukee riittävä yhteistyö opettajien kanssa ja ohjaajakoulutus. Ohjaajat toivoivat oppilaitoksen yhdysopettajilta enemmän informaatioita kuin läsnäoloa. Ohjaajat toivoivat opettajalta enemmän tukea, palautetta ja koulutusta, joka edistäisi ja vahvistaisi ohjaajien ohjaustaitoja. Opettajan ja ohjaajan välinen yhteistyö on ohjaajien mielestä välttämätöntä käytännön harjoittelun ohjaukselle ja ohjauksen kehittymiselle. Tutkimustulosten mukaan ohjaajakoulutukseen osallistuneet ohjaajat olivat tyytyväisempiä opettajalta saatuun tukeen kuin kouluttautumattomat ohjaajat. Esimiehen antama tuki koettiin tärkeäksi hyvän ja oppimismyönteisen ilmapiirin luomisessa. Esimiehen resurssien huomiointi ja organisoitaito tukevat ohjaajien opiskelijaohjausta. Lisäksi tutkimuksista ilmeni, että ohjaajakoulutuksen käynneillä ohjaajilla oli myönteisempi asenne ohjaamiseen ja he kokivat olevansa kykeneväisempiä ja valmiimpia ohjaajan rooliinsa kuin koulutuksen käymättömät ohjaajat. (Koponen 2009, 64–65; Nojonen 2008, 56; Puttonen 2009, 73.)

Tärkeä tutkimustulos tässä tutkimuksessa oli ohjaajien kokema ajanpuute ohjaamiselle, mikä osaltaan vaikuttaa myös opiskelija-arvioinnin suorittamiseen. Ohjaajakoulutuksen saaneilla ohjaajilla oli mielestään paremmin aikaa paneutua opiskelijoiden oppimistarpeisiin kuin kouluttautumattomilla ohjaajilla. Tutkimuksissa nousi esille myös näkökanta, että opiskelijaohjauksen lisäksi ajanpuutteeseen vaikuttivat osaltaan työpäivän muut velvoitteet ja se, että opiskelijoita oli liikaa samaan aikaan ohjauksessa. Lisäksi tutkimustuloksista ilmeni, että ohjaustyöhön käytettävän ajan puuttuminen ei mitenkään edistä ohjaajien työtä ja opiskelijoiden oppimista, jolloin tämä tulee huomioida resursoitaessa ohjausta. (Koponen 2009, 65; Puttonen 2009, 73.)

Tutkimustulosten mukaan ohjaajakoulutus koettiin kokonaisuudessaan hyödylliseksi. Koulutuksen aikana oli hyödyllistä tutustua muihin ohjaajiin, keskustella opettajan kanssa ja tutustua oppilaitokseen. Koulutus auttoi laajentamaan ohjausnäkökulmaa, kun sai tietoa oppimisen teorioista ja opetusmenetelmistä. Kukkolan tutkimuksen mukaan ohjaajakoulutuksesta oli eniten hyötyä hyvän ohjaussuhteen muodostamisessa opiskelijan kanssa. Näistä mainittiin esimerkiksi vuorovaikutus ja tasavertaisuus oppimistilanteissa. Lisäksi koulutuksessa saatu tieto opetuksen sisällöstä, opiskelijan henkilökohtaisista tavoitteista ja opiskelijan vaatimuksista on auttanut ohjaajien mukaan ohjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Nämä ovat auttaneet myös opiskelija-arvioinnissa. Ohjaajakoulutus antoi opiskelijaohjaajille varmuutta ja rohkeutta palautteen ja arvioinnin antamiseen. Ohjaajat antoivat enemmän palautetta kuin aikaisemmin sekä huomioivat ja hyödynsivät ohjaajakoulutuksessa opittuja arvioinnin ja palautteen annon työkaluja. Päivittäisen palautteen saamiseksi ohjaajat korostivat edelleen opiskelijan omaa aktiivisuutta palautteen pyytämiseksi. (Kukkola 2008, 56–57; Nojonen 2008, 55 - 56; Luojus 2011, 127.)

Ammatillisen osaamisen arviointi harjoittelussa on laaja tutkimusalue. Vaikka opetusministeriö (2006) on julkaissut terveystieteiden opintojen osaamisvaatimukset, niin edelleen ammatillisen osaamisen arvioinnin alueista puuttuu yksimielisyys. Tämä yksimielisyyden puute vaikuttaa myös ohjatun harjoittelun arvioinnin suorittamiseen ja tasalaatuisuuteen. Tarvetta olisi kansallisesti yhteneväisille arviointikriteereille ja -lomakkeille. Ohjausosaamisesta ja pedagogisista taidoista on todettu olevan hyötyä opiskelijoiden ohjaamisessa, siten ohjaajakoulutuksella voidaan parantaa ohjaajien opiskelijaohjauksen ja opiskelija-arvioinnin laatua. (Nojonen 2008, 55-56; Koponen 2009, 64.)

6.2 Kirjallisuuskatsauksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus liittyy tutkijan aineistoon, aineiston analyysiin ja tulosten esittämiseen ja tutkijan toimintaa. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta alkuvaiheesta lähtien. (Kääriäinen & Lahinen 2006, 42.)

Tämän opinnäytetyön luotettavuutta heikentää se, että työ tehtiin yksin, eikä aineiston sisäänottovalikoinnissa käytetty toisen henkilön arviointia, niin kuin suositellaan eikä käsihakua ole tehty. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta olen pyrkinyt lisäämään sillä, että aineiston hakuprosessi on helposti toistettavissa (reliaabelius) selkeiden taulukoiden avulla ja aineisto on sisältänyt pro gradu -tutkimuksia ja yhden väistökirjan. Lisäksi aineisto on ollut uutta. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää myös se, sain työn alkuvaiheessa apua koulun informaattikolta hakujen suorittamisessa.

Tutkimuksen sisällön analyysin luotettavuutta lisää se, että tutkija pystyy osoittamaan yhteyden aineiston ja tuotoksen välillä. Tässä tutkimuksessa sisällön analyysissä muodostetuilla ala- ja yläkategorioilla on yhteys tutkimusaineistoon.

Tutkimuksen eettisyys ja uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkija noudattaa huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä tutkimusmenetelmissään ja tulosten esittämisessä ja niiden arvioinnissa ja kunnioittaa muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia antaen muiden tutkijoiden töille niille kuuluva arvo ja merkitys, kun tutkija julkaisee oman tutkimuksen tuloksia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002)

Olen noudattanut opinnäytetyötä tehdessäni hyvän tieteellisen käytännön periaatteita kirjaamalla tutkimuksen kaikki vaiheet sekä noudattanut lähde- ja viittauskäytäntöjen kirjoitusohjeita ja välttänyt työssäni epärehellisyyttä ja plagiointia.

6.3 Johtopäätökset ja hyödynnettävyys

Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, sillä tutkimuksia oli vain viisi. Kirjallisuuskatsauksen tuloksilla on kuitenkin arvoa, koska se on tuottanut ohjaajien opiskelija-arvioinnista ja ohjaajakoulutuksen tärkeydestä realistista tietoa. Tuloksia on mahdollista tarkastella vastaavanlaisissa tutkimustilanteissa.

Onnistuneen arvioinnin perusedellytyksenä on, että ohjaajat ovat saaneet riittävästi koulutusta opiskelijaohjaukseen ja perehdytetään tehtävänsä. Lisäksi ohjaajien ohjaus- ja arviointitaitojen kehittymiselle ja varmistumiselle on tärkeää esimiesten ja opettajien antama tuki. Esimiehen tulee myös huomioida, että ohjaajalle järjestyy riittävä-

ti aikaa opiskelijaohjaukselle. Lisäksi on tärkeää, että opiskelijat perehdytetään harjoittelujakson työyhteisöön ja saavat harjoittelujaksolla tarkoituksenmukaisia ohjaajien järjestämiä oppimiskokemuksia, joiden reflektoinnista ja palautteen annosta huolehditaan. Harjoittelun lopussa oppimisen arviointi tapahtuu asianmukaisesti pohjautuen arviointikriteeristöön.

Oppimisen ja sitä tukevan ohjatun harjoittelun arviointi on sairaanhoitajaopiskelijan koulutuksen keskeisintä aluetta. AMK– sairaanhoitajaopinnot kestävät kolme ja puoli vuotta ja tästä ohjattua harjoittelua on 75 opintopisteen verran (noin 39 %) koko opiskelusta. On siis tärkeää tiedostaa, miten arviointi tehdään. Arvioinnin syvällinen tarkastelu ja käytäntöjen muuttaminen johtaa tulevaisuudessa opiskelijaohjauksessa parempiin tuloksiin. Rohkeutta luopua tutuista ja turvallisista käytännöistä tarvitaan nykyistä enemmän ja sen perusteella myös näyttöön perustuvaa tutkittua tietoa ja toimintaa.

Ohjatun harjoittelun arvioinnin rakentaminen kokonaisuudeksi, arvioinnin ydinsisältöjen valinta ja irtautuminen liiallisesta kiireestä edellyttävät hoitohenkilökunnalta sitoutumista kehittämistyöhön yhteistyössä oppilaitosten ja opiskelijoiden kanssa.

Mielestäni on tärkeää pohtia, miten ohjaajakoulutusta voidaan tulevaisuudessa kehittää työelämän haasteita vastaavaksi. Sopiiko kaikille ohjaajille ympäri maata samanlainen ohjaajakoulutus vai pitääkö ohjaajakoulutuksessa huomioida työyksikön ohjaajakoulutustarpeet ja tarkentaa tarvetta vielä työntekijätasolle. Työntekijöiden lähtötaso ohjaajana toimimiselle on hyvin erilainen riippuen esimerkiksi työntekijän työkokemuksesta ja aikaisemmasta koulutuksesta. Käytännön harjoittelun ohjauksen onnistumista tukee ohjaajan ja opiskelijan välinen toimiva ohjaussuhde ja yhteistyö sekä työyhteisön hyvä ilmapiiri. Työyhteisön hyvä ilmapiiri vaatii esimiehen tukea ja työpaikkakohtaisia opiskelijaohjaukseen liittyvää perehdytystä ja koulutusta, jolloin henkilökunta on tietoinen omasta roolistaan opiskelijoiden käytännön harjoittelussa. Tulevaisuudessa on tärkeää selvittää, millä tavalla koulun ja työyhteisöjen välistä yhteistyötä tulee kehittää opiskelijoiden harjoittelujakson ajaksi, että se hyödyttäisi molempia osapuolia. Kehittämistyössä tulee huomioida muun muassa oppimisympäristön yksilö- ja yhteisötarpeet, harjoittelun osaamistasovaatimukset muuttuvassa hoitotyössä ja miten ohjaaja saa ajoissa tiedon opiskelijan oppimistarpeista, jotta ohjaaja ehtii suunnitella tulevaa opiskelijan harjoittelujaksoa.

Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää ammattikorkeakoulujen ja käytännön hoitotyön harjoittelupaikkojen yhteistyön kehittämiseen, harjoittelun ohjaajien täydennyskoulutukseen. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää työyhteisöissä harjoittelun arvioinnin kehittämässä arvioinnin kriteerien helpommin ymmärrettävämmäksi ja arvioinnin kehittämässä tasalaatuisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi. Opinnäytetyö antoi työn tekijälle arvokasta tietoa harjoittelun ohjaajalta vaadittavasta pedagogisista taidoista ja tiedoista ja laajasta ammatillisesta osaamisesta ja siitä, miten ohjaajakoulutuksen on osoitettu vahvistavan harjoittelun ohjaajina toimivien ohjaustaitoja ja -osaamista ja panostusta opiskelijaohjaukseen.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Opiskelijan käytännön harjoittelun ohjauksessa tietyt alueet, kuten opiskelija-arviointi, tuntuu edelleen vaikealta toteuttaa. Opiskelija-arviointi on tutkimusalueena laaja, joten siinä on paljon mahdollisuuksia kehittää ja tutkia opiskelijoiden laadukasta ja tehokasta arviointia ja auttaa siten opiskelijoita hyvään ammatilliseen kasvuun ja tehokkaaseen oppimiseen.

- Hoitotyön opiskelijoiden osaamisen arvioinnin tutkimusta voisi jatkotutkimusaiheena syventää tutkimalla tietyn harjoittelujakson opiskelijoiden itsensä tekemää itsearviointia ja ohjaajien tekemää arviointia ja arviointikriteerien käyttöä ja tarkastella tulosten yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia.
- Lisäksi aineiston kerääminen eri menetelmillä (esim. kysely- ja haastattelumenetelmällä) toisi tutkimukseen luotettavuutta.
- Myös avoterveydenhuollossa tehdystä opiskelija-arvioinnista tehty tutkimus olisi mielenkiintoinen vertailukohde tälle työlle, jossa tutkimuskohteena ovat olleet sairaalaorganisaatiossa tehdyt tutkimukset.

LÄHTEET

- Airola, A. 2011. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kliinisen osaamisen edistäminen – opetusosasto 6 Karhulan sairaalassa. Julkaisussa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sidos 2011. Katsaus Sosiaali- ja terveysalan työelämäläheisyyteen. Jyväskylä: KopiJyvä.
- Atjonen, P. 2007. Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Tammi.
- Elomaa, L., Lakanmaa, R – L., Paltta, H., Saarikoski, M., Sulosaari, V. 2008. Taitava harjoittelun ohjaaja. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 24. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Heinonen, N. 2004. Terveysalan koulutuksen työssäoppiminen ja ohjattu harjoittelu. Suositus sosiaali- ja terveysalan toimintayksiköille. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:22. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ammattihenkilöiden neuvottelukunta.
- Johansson, K. 2007. Kirjallisuuskatsaukset – huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri, R-L. (toim.). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 3–9.
- Johansson, E. & Kontio, K. 2007. Systemaattinen tarkastelu alkuperäistutkimusten laatuun. Teoksessa Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri, R-L. (toim.). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 101–108.
- Kajander, S. 2007. Sairaanhoidajaopiskelijoiden arvioita ohjatun harjoittelun laadusta ja QPL-mittarin arviointia. Pro gradu-tutkielma. Kuopion yliopisto.
- Kalasniemi, M., Latvala, R., Pakarinen, R., Pasanen, M., Piitulainen, R., Tanskanen, K., Väistö, R. 2012. Opiskelijan ohjaaminen on koko työyhteisön asia. Sairaanhoidaja. Vol 85. no 5/2012.

Kalpio, R. 2000. Hoitotyön oppiminen ja arviointi työharjoittelun aikana ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutuksessa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Karjalainen, A & Huusko, M. 2004. Arviointiajattelun pikaopas. Opetuksen kehittämisyksikkö. Oulun yliopisto.

Konttila, S. 2006. Terveysalan opiskelijoiden arvioita ohjatusta harjoittelusta kliinissä oppimisympäristössä. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Koponen, T. 2009. Hoitotyön opiskelijoiden ohjaaminen ohjatussa harjoittelussa – Kyselytutkimus mentoreille Vetovoimainen ja turvallinen sairaala hankkeessa. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Kukkola, E. 2008. Sairaanhoitajan opiskelijaohjaustaidot sekä ohjaajakoulutuksen tarve ja hyöty. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Kääriäinen, M. & Lahtinen, M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. *Hoitotiede* 18 (1), 37–45.

Laatukäsitteistö. Laatukäsitteistön internetsivut. Saatavissa:
<http://www.vopla.fi/laatukasitteistoa/index.html>. [viitattu 2.2.2012]

Lehtola, A. 2008. Opiskelijaohjaus ennen ja jälkeen ohjaajakoulutuksen - opiskelijavastaavien näkökulma. Pro gradu-tutkielma. Oulun yliopisto.

Leino-Kilpi, H. 2007. Kirjallisuuskatsaus – tärkeää tiedon siirtoa. Teoksessa Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri M-L. (toim.). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 2.

Leppäharju, M. 2010. Sairaanhoitajaopiskelijoiden ammattitaidon arviointi opiskelemaan kuuluvassa harjoittelussa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

Luojus, K. 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli – ohjaajien näkökulma. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Mella, P. 2010. Osaamisen arviointi hoitotyön ohjatussa harjoittelussa – kirjallisen arvioinnin sisältö. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto.

Metsämuuronen, J. 2000. Metodologian perusteet ihmistieteessä. Metodologi-sarja 1. Viro: Jaabes OU.

Nojonen, P. 2008. Hoitotyön opiskelijaohjaus erikoissairaanhoidossa – kyselytutkimus mentoreille. Pro gradu-tutkielma. Kuopion yliopisto.

Ora-Hyytiäinen, E. 2004. Auttajasta reflektiiviseksi sairaanhoitajaksi. Ammattikorkeakouluopiskelijan kasvu ja kehittyminen ammattiin. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Pudas-Tähkä, S-M, & Axelin, A. 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., Ääri, M-L. (toim.). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 46–57.

Puttonen, J. 2009. Hoitotyön opiskelijoiden ja mentoreiden arvioita opiskelijaohjauksesta. Pro gradu-tutkielma. Kuopion yliopisto.

Sairaanhoitajaliitto. 2009. Opiskelun aloittaneet vuonna 2009. Saatavissa: <http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/viestinta/tilastoja/>. [viitattu 17.3.2012].

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. Opetusjulkaisu 62.

Sankari, T. 2002. Terveysalan opetus suunnitelman arvoperusta ja ohjatun harjoittelun tavoitteet – hoitotyön käytännön ohjaajien näkökulma. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Siira, S. 2008. Arviointikriteerien laadinta käytännön ohjattuun harjoitteluun bio-analyttikko-opiskelijoille. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

Suomisanakirja. Suomisanakirjan internetsivut. Saatavissa:

<http://suomisanakirja.fi/kriteeri>. [viitattu 13.3.2012].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö -ohje 2002. Saatavissa: http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/index.html. [viitattu 11.5.2012].

Tähtinen, H. 2007. Systemaattinen tiedonhaku hoitotieteen näkökulmasta. Teoksessa Axelin, A., Johansson, K., Stolt, M., ÄäriR-L. (toim.). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 10–45.

Övermark, A. 2008. Teho- ja leikkausosastojen opiskelijaohjauksen koulutuksen ja tuen tarve – ohjaajien näkökulma. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto.